

Havebladet

NR. 4 / NOVEMBER 2021

Kolonihaveforbundet

STAUDEBLOMSTEN

**Dyrk de nemme
og duftende roser**

**Når enden er
god, sprød og frisk**

**Kirstens
miljøvenlige
have i H/F
Fælleskær**

**Kerte- Pileurt
– en uundværlig staude
til cottage garden**

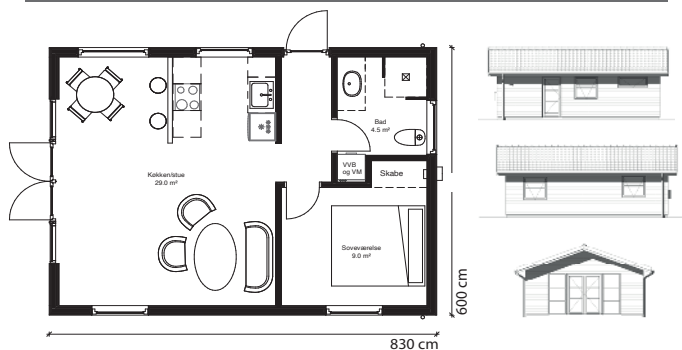
Læs også: Muldjorden – plantedyrkerens bedste ven / Plant roser

FRA DRØM TIL VIRKELIGHED

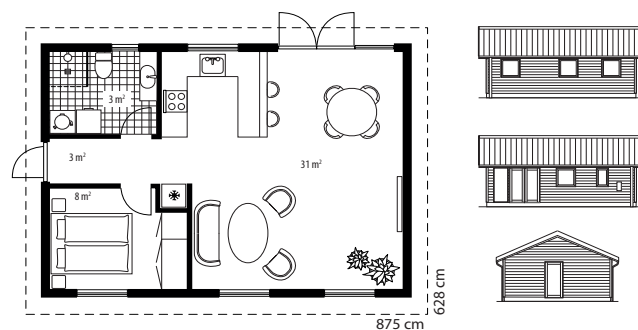

PS.: VI BYGGER KUN PÅ SJÆLLAND

TYPE L50A - 50 m²

TYPE L55A - 55 m²

PRISER:

Medbyg	kr. 275.935,-
Let medbyg	kr. 416.732,-
Færdigbyg	kr. 594.083,-
Nøglefærdigt	kr. 714.000,-
Tillæg for støbt sokkel og gulv*	kr. 52.691,-

PRISER:

Medbyg	kr. 280.908,-
Let medbyg	kr. 431.818,-
Færdigbyg	kr. 616.312,-
Nøglefærdigt	kr. 739.566,-
Tillæg for støbt sokkel og gulv*	kr. 56.156,-

TILBUD
Ved køb inden
den 1/12 2021
GRATIS NEDRIVNING*
af eksisterende
hus

BYGGEFORMER:

MEDBYG:

- Udvendig beklædning
- Døre og vinduer
- Tagkonstruktion
- Tagbelægning

FÆRDIGBYG:

- Inkl. Let medbyg
- El – Vvs Installationer
- Indvendig beklædning
- Vådums pk.

LET MEDBYG:

- Ovenstående inkl. Medbyg
- Skruefundament
- Bjælkelag til gulvkonstruktion inkl. pladegulv.
- Indvendige afløb
- Isolering af gulv – loft og vægge
- Skillerums skelet

NØGLEFÆRDIGT:

- Inkl. Færdig byg
- Køkken
- Sanitet badeværelse
- Gulvbelægning
- Indvendige døre lister mm. (snedker)

BYGNINGS BESKRIVELSE:

Arkitektur:

Saddeltag med udhæng

Fundament: Skruefundament

Gulvkonstruktion:

22 mm pladegulv

Isolering:

Gulv 200 mm

Vægge 150 mm

Loft 200 mm

Udv. Bekl.: TGV 22 x145 mm Impr.

Tag: B6 Eternit

Tagkonstruktion: Gitterspær

Vinduer og døre :

Færdigmaler DVC Godkendte

Indvendig bekl.:

Lofter: hvid pigmenterede profil-brædder

Vægge: Hvid pigmenterede profil-brædder eller 2 lag gips.

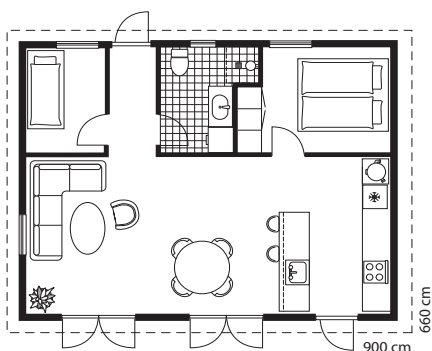
Indvendige døre: Glatte hvide

Køkken: Ring for nærmere info

Vådums beklædning: Vinyl

* Forudsat kørefast vej til 4-akslet lastbil.

TYPE L60G - 60 m²

PRISER:

Medbyg	kr. 292.201,-
Let medbyg	kr. 451.941,-
Færdigbyg	kr. 642.700,-
Nøglefærdigt	kr. 768.836,-
Tillæg for støbt sokkel og gulv*	kr. 58.964,-

Se flere eksempler på vores
hjemmeside eller rekvirer
vores produktkatalog

**COMBI
GRUPPEN**

Tlf. 25 85 69 11

info@combigruppen.dk

WWW.COMBIGRUPPEN.DK

Lederen

Af Preben Jacobsen / forbundsformand

Når jeg ser tilbage på 2021 fylder det store arbejde, der er udført af alle vores tillidsfolk godt støttet af jer medlemmer, meget. Det har bragt os fornuftigt igennem Coronakrisen.

Her, hvor efteråret er stærkt på vej mod vinter, kan vi se tilbage på en havesæson, der på trods af, at Corona stadig er noget der fylder, på mange måder har været helt normal. Pandemien stikker stadig hovedet frem med nye varianter, og kigger vi ud over vores egen lille andedam, er det desværre ikke slut endnu. Men ude i vores mange foreninger har sygdommen ikke fyldt alverden denne sommer. Heldigvis for det!

Udfordringer på forbundskontoret

Den største udfordring i år har været den krise, der ramte vores forbundskontor, da vi pludselig stod med fire langtidssyge medarbejdere. At det uheldigvis faldt sammen med, at kommuner landet over havde sat gang i jagen på ulovligt byggeri, herunder brand- og miljøkrav, gjorde kun vores udfordringer større. Læg dertil kravet om kloakering, så var der lagt i ovnen til nogle lange arbejdsdage for de resterende medarbejdere på kontoret. Det har været en sej omgang, og når det til dels er lykkedes os at komme helskindet igennem, så skyldes det, at alle som én har givet den en skalle.

Vi er desværre langt fra på plads alle steder i forhold til kommunernes krav og ønsker. Som mange af jer ved, arbejder vi stadig sammen med flere

kommuner på at finde løsninger, der ikke jager os fra hus og have.

Set i lyset af den ekstra arbejdsbyrde, som det meste af 2021 har budt på, så jeg faktisk glad for, at vi på grund af Coronarestriktionerne, valgte at flytte kongressen til efteråret 2022. Det ville have været en umulig opgave at gennemføre kongressen på tilfredsstillende vis i år med den bemanning, som kontoret har haft.

Bæredygtig linje fortsættes

Den grønne og bæredygtige linje, som vi har beskæftiget os en del med i årets udgivelser af Havebladet, fortsætter i dette, årets sidste, udgivelse. Vi har fået mange tilkendegivelser fra jer læsere om at det er noget, som I sætter stor pris på.

Det er derfor også en stor fornøjelse at kunne fortælle, at Seniorhøjskolen i Nr. Nisum er kommet med ideer til et højskolekursus, der handler om, hvordan man kan skabe mere biodiversitet i sin have. Jeg håber, at nogle af jer vil gribe muligheden for et hyggeligt ophold med ligesindede. I kan læse mere inde i bladet på side 51.

Medlemsindflydelse er vigtig

Medlemsindflydelsen er stadig vigtig. Det var det, vi skulle have arbejdet med på Kongressen i 2021, nu bliver det blot til næste år i stedet. Det er nemlig stadig på kongressen, at vi sammen sætter kursen for fremtidens

KOLONIHAVE
FORBUNDET

KOLONIHAVEFORBUNDETS
HOVEDKONTOR OG REDAKTION

Smedeholm 13 C, 2. th.
2730 Herlev
Tlf. 38 28 87 50
info@kolonihave.dk
www.kolonihaveforbundet.dk

TELEFON, 38288750

Mandag-torsdag 10-12
Juridisk rådgivning: tryk 1
Foreningsservice økonomi/forsikring: tryk 4
Mandag-onsdag 10-12, torsdag 18-20
Øvrige: tryk 9
Fredag Lukket
Personlige henvendelser sker efter aftale

ANNONCEKSPEDITION

Vendemus ApS
Tlf. 72 22 70 80
jan@vendemus.dk
www.vendemus.dk

HAVEMAILEN

Spørgsmål
modtages pr. mail til
gb@kolonihave.dk og
svar gives normalt i
løbet af en uges tid.
Følg os på Facebook-
gruppen I Haven med
Kolonihaveforbundet.

kolonihaver. Arbejder vi sammen, kan vi alle være med til at sikre og udvikle organisationen bæredygtigt til større glæde og tilfredshed for flest mulige. Det er mit ønske for fremtidens kolonihaveforbund.

Da I sidder med årets sidste Haveblad, vil jeg ønske jer alle en glædelig jul og et godt nytår.

INDHOLD

- 4 Lederen
- 6 Idéer til haveaktiviteter
- 10 Små træer til kolonihaver
- 12 Kerte Pileurt – en uundværlig staude
- 14 Morfars prydhave
- 16 Lidt af hvert
- 22 Kirstens miljøvenlige have i H/F Fælleskær
- 24 Plant roser
- 25 i forbifarten...
- 26 Dyrk de nemme og duftende roser
- 29 Livets gang i den lille vinmark
- 30 Når enden er god, sprød og frisk
- 32 Staudeblomster
- 34 Kompost to-go
- 35 Frugt og bær - Figen
- 36 Den syge side
- 37 Havem@ilen
- 38 Beskær når du har lyst
- 40 Miljøet er en følsom størrelse
- 41 Havebladets ABC
- 42 Fra haven til bordet
- 43 Astrids Have
- 44 Muldjorden – plantedyrkerens bedste ven
- 45 Lundely – det bedste sted vi kan være
- 46 På tur med Kolonihaveforbundets konsulenter
- 47 Hvis en af jer går bort (og i lejer haven)
- 48 Kolonihaveforbundet ønsker tillykke
- 50 Her finder du os
- 51 Kolonihaveforbundet inspirerer højskole til kursus om biodiversitet

REDAKTION

- Forbundsformand
Preben Jacobsen
(ansvarshavende)
- Grethe Bjerregaard
(redaktør)

REDAKTIONSUDVALG

- Preben Jacobsen, ansvh.
- Grethe Bjerregaard, red.
- Iben Svensson, kommunikation
- Ole Stattau, havekonsulent
- Berit Dichmann, Storområde 1
- Karsten Kehlet, Storområde 2
- Henning Kaas, Storområde 3
- Preben Sørensen, Storområde 4

ANSVAR

Hvor intet andet er nævnt er illustrationer af artiklens forfatter. Redaktionen påtager sig intet ansvar for stof, der indsendes uopfordret til Havebladet.

REDAKTIONELT STOF FRA FORENINGERNE TIL HAVEBLADET 1/2022

Udbedes til redaktionen senest 24.01 2022.
Havebladet 1/2022 udkommer ultimo marts 2022.

LAYOUT

Novagraf A/S
Eftertryk er ikke tilladt

TRYK

Aller Tryk

OPLAG

Ca. 38.500

ISSN

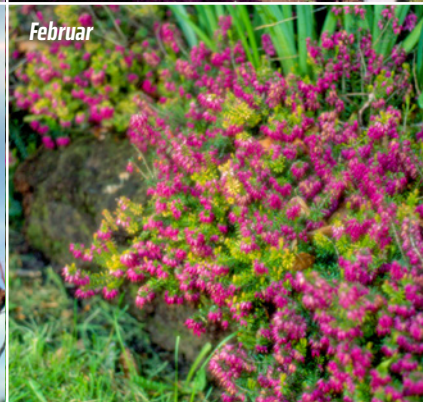
0017-8497

Tryksag
5041-0806

IDÉER TIL HAVEAKTIVITETER

DECEMBER

Vejret i gennemsnitstal
Temperatur 1,6 °C
Solskinstimer 36
Nedbør 66 mm
Fordampning 4 mm
Frostdøgn 16

FRUGTTRÆER

Når der skal plantes frugttræer i Kolonihaven er det som regel en fordel at plante frugttræer på en svag grundstamme. Et frugttræ på grundstamme M7 vil normalt være passende. Spørg havekonsulent eller på planteskolen hvilken grundstamme det nye æbletræ skal være formeret på i dit område.

ROSER

Når jorden er frostfri, er det udmærket at plante roser. Der findes utroligt mange sorter der sås som miniroser, buketroser, storblomstrede, espalier-/klatreroser, patioroser, vilde roser og historiske roser. Husk roser skal plantes dybt.

Husk

- Espaliertræer plantes - de grov fladt op ad mure og hegn ved hjælp af beskæring og opbinding.
- At plante frugttræer i kolonihaven.

GRÆSPLEEN

Tid at klippe for sidste gang i år. Hvis vandet har svært ved at synke forskellige steder (jorden er vandlidende) kan man bruge en kraftig greb til at stikke lufthuller så vandet kan synke.

ESPALIETRÆER

Ved at anvende espaliering af frugttræer udnyttes lyset optimalt.

Træer kan espalieres op ad husets vægge for at udnytte varmen. Espaliertræer kan også bruges til at skabe rum i kolonihaven og som fodhegn, hvor der blot spændes en tråd og en gren vokser vandret til hver sin side i ca. 50 cm højde.

Om vinteren giver espaliefrugttræets skulpturelle form en god effekt i haven.

KRUKKER OG POTTER

Krukker og potter med planter må dækkes hvis de står udsatte. Det er især rødterne, der er ømfindtlige, sarte, de kan dækkes med vintermåtte. Grene fra stedsegrønne, nålebærende planter giver også god effekt.

VÆKSTHUSET

Stauder, tidlige blomsterløg og juleroser tages ind til drivning. Vinen kan beskæres.

JANUAR

Vejret i gennemsnitstal
Temperatur 0,0 °C
Solskinstimer 39
Nedbør 51 mm
Fordampning 5 mm
Frostdøgn 21

Husk

- Dyrk egne vitaminer, anlæg en alsidig køkkenhave i kolonihaven.
- Grønkålsplanterne indhegnes mod haver.

STIV LERJORD

Stiv lerjord kan gøres lettere i en tørvejrperiode, bland lerjorden med skarpt grus så der kommer mere luft mellem lerpartiklerne og dermed ilt jorden til gavn for planternes vækst.

HÆKKEN

Er hækken omkring kolonihaven åben/uensartet kan hækplanterne klippes ned til ca. 20 cm og en ny hæk kan formes. Hækken skal være ca. 40 cm ved jorden og ca. 20 cm i toppen når hækken er 1,80 m høj.

GRENE TIL DRIVNING

Grene fra tidligt blomstrende buske som Forsythia, kirsebærkornel m.fl. kan klippes af til drivning. Grenene tages ind, stilles køligt og drives frem til blomstring.

VÆKSTHUSET

Væksthuset skal blot have lov til at hvile. Evt. kan vin beskæres.

SNE

Der kan falde tøsne som er meget våd og tung. Derfor kan det være aktuelt at fjerne sneen fra sarte planter og stedsegrønne så grene ikke knækker.

HAVEMØBLER

Et godt tidspunkt at tage havemøblerne ind. De kan slibes og males, så de er klar til den nye havesæson.

FEBRUAR

Vejret i gennemsnitstal
Temperatur 0,0 °C
Solskinstimer 67
Nedbør 37 mm
Fordampning 12 mm
Frostdøgn 21

HASSELNØDDER

De største nødder findes på de ældste grene. Udtynd busken og fjern evt. nogle af de unge skud helt.

ESPALIERTRÆER

Der kan beskæres/udtyndes i espaliertræerne. Samtidig kan grene bindes til espalieret. Der er flere forskellige espalierformer, bl.a. hvor grene bindes ud til vandret, krydser (engelsk hæk), vifteformet hvor espalieret består af grene udgående fra samme punkt fx 30 cm over jorden. Og så er der espalierer som kan placeret på sydsiden af huset. Æbler, pærer, abrikoser og ferskner egner sig bedst til at espaliere.

PODEKVISTE

Er der frugttræer i kolonihaven som skal podes, dvs. at en ny sort podes på et eksisterende træ, skæres podekvistene inden knopperne bryder.

Podekviste der vælges skal være blyantstykke sommer-skud som klippes af. Kvistene bundtes og placeres i fx let fugtig grus hvor de holdes saftspændte til podning i april.

KARTOFLER

Sidst på måneden lægges kartofler til forspiring. Kartofflerne lægges i et lag i en kasse med spirerne opad. Kassen placeres et lunt og lyst sted, hvor luften ikke er for tør.

VÅRLYNG

Erica (vårlyng) kan plantes i kolonihaven, gerne flere planter sammen. Kan bl.a. danne bund i surbundsbedet. Vårlyng er en surbundsplante som plantes i spagnum (tørvestrøelse), hvori der er et lavt reaktionstal omkring pH 5,0. Fjern evt. 30 cm jord og skift det ud med en lys og grov spagnum og gennemvand grundigt.

VÆKSTHUSET

Sommerblomster kan sås i kasser i en god så-/priklejord. Det er især de langsomtspirende sommerblomster der sås nu. Disse placeres til spiring i væksthuset og kan udplantes i krukker og på friland i maj.

Husk

- Høj hygiejne sikrer mod overførsel af smittekim.
- Desinficer beskæreværktøj ved at dyppe det i husholdningssprit.

Bliv fugt og dårlig indeklima kvit en gang for alle.
Gratis tør, frisk og letopvarmet luft - uden en krone i driftsomkostninger.

Kåret til det Bedste og billigste
luftsolfangersystem i Danmark, og produceret i
THY

Efterårstilbud - spar 500,-

SolarMagic model M40 wall før pris 2.950,- nu 2.450,-
Leveringsomkostninger 200,-

Ring 60231200 for bestilling, da prisen er forbeholdt
Kolonihavebladets læsere

SolarMagic, Tlf. 6023 1200 -
kontakt@solarmagic.dk - www.solarmagic.dk

Birkedalhuset

- Vær din egen arkitekt og byg hvad du drømmer om.
- Vi leverer alle typer hytter og huse som selvbyg, medbyg eller totalentreprise.
- Mere end 1500 kvalitetshuse leveret siden 2003.
- Få udarbejdet et gratis og uforpligtende tilbud
- Vi leverer også vildmarksbade, saunatønder, pavilloner o.m.a.

www.birkedalhuset.dk · Tlf. 2420 6009

SMÅ TRÆER

til kolonihaver

Af Carsten Juul / konsulent i Århus og Sydøstjylland Kredse

Selv om de færreste af os kommer meget i kolonihaverne om vinteren er der ingen grund til ikke at plante små træer, der er kønne også om vinteren.

1.

2.

3.

De små stedsegrønne Benved

Det er egentlig lidt forkert at kalde dem grønne, da de alle har brogede blade. De tre udvalgte (foto 1-3) er meget velegnede at dyrke som opstammede. De er hårdføre, kan gro i de fleste jordtyper og under alle lysforhold. De er velegnede til at plante i krukker. Vi har en vildtvoksende benved her i landet, *Euonymus europaeum*. De fleste kender de dekorative frugter og den meget flotte høstfarve. Veddet er meget lyst og sejt og er tidligere brugt til træskæring og tegnekul.

Beskæring af kugletræer

En del af de opstammede træer bliver flottere med tiden hvis de hvert år får en hård tilbageskæring. Man klipper grene tilbage så der kun er 1 - 2 cm til basis, de skal nok skyde igen. Denne behandling kan man hvert år give alle opstammede og løvfældende træer og de får tilmed ofte en "knudeeffekt" (foto 4-6).

1. EUONYMUS 'EMERALD GAITY'

Hvidbroget benved - har hvidbrogede blade der lyser godt op. Sorten vokser udmærket i skyggen.

2. EUONYMUS 'EMERALD GOLD'

Gulbroget benved - har gulbrogede blade.

3. EUONYMUS 'BLONDY'

Broget benved - har grønne blade med gul midte. Den bør beskyttes hvis vinteren bliver hård. 9

4. KUGLEAKASIE

i september/oktober.

5. KUGLEAKASIE

om vinteren.

6. KUGLEAKASIE

klippet tilbage i marts måned.

4.

5.

6.

Nogle rønnebær har det hele

Jeg bor på en meget sandet jord, hos mig er et af de flotteste træer denne røn, fordi den har det hele. Den er køn med sine store næsten kastanjeagtige knopper hele vinteren og om sommeren når den går i blomst med sine 25 cm store skærme af hvide blomster. Senere bliver de så til store, orangerøde skærme af rønnebær der ikke sidder særlig længe før fuglene kommer

for at smage på bærrene; de spiser kun et enkelt eller tre, så pludselig en morgen i efteråret er bærrene som de skal være og herfra går der kun få dage så er træet rippet.

Det flotteste er dog når træet begynder at antage efterårsfarven, det sker over et par måneder og så en morgen står træet med sin uovertrufne mørkerøde høstfarve.

7. **SORBUS 'DODONG'**
i blomst.
8. **SORBUS 'DODONG'**
med skærme af blomster.
9. **SORBUS 'DODONG'**
i lys lue.
10. **SORBUS 'DODONG'**
begyndende høstfarve.

Kerte-Pileurt

– en uundværkelig
staude til
cottage garden

I efterhånden en del år har man kunne støde på den engelske havestil - cottage garden. Havestilen bliver ofte anvendt i storslåede beplantninger, men en tilpasning til et staudebed i en kolonihave kan også lade sig gøre.

Mange forskellige stauder kan anvendes i en cottage garden, men kerte-pileurt er absolut en nødvendighed.

Invasive pileurtarter

Mange haveejere kommer ofte til at tænke på de invasive arter af pileurt når de hører ordet pileurt og modsætter sig derfor dyrkningen af alle arter af pileurt. Det er imidlertid rigtig synd, idet mange pileurter er harmløse og her er den smukke kerte-pileurt (*Persicaria amplexicaulis*) en af dem.

Om kerte-pileurt

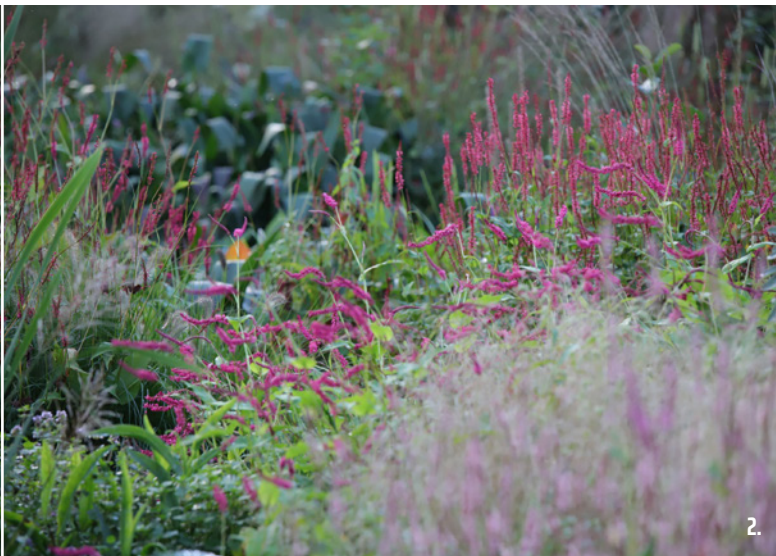
Hos kerte-pileurt består rodsystemet af trævlerødder og de spektakulære tykke rhizomer, som vokser i jordoverfladen. Rhizomerne er ret karakteristiske for arten, og det er herfra knopperne dannes og skuddene vokser op. De fleste sorter formerer sig langsomt, men efter nogle år har man alligevel en stor plante. Den er ret sen til at komme i gang i foråret. Når den kommer i gang, er det lange, lancetformede grundblade der pryder bedet med en stor bladmasse i en højde på op til 60-80 cm for de fleste sorter. Midt på sommeren vokser blomsterstænglerne frem og blomstringen varer helt til oktober eller til den første frost sætter ind. Nogle sorter bliver op til 150 cm, men de fleste får en højde på 100-120 cm.

I haverne trives kerte-pileurt i en veldrænet, fugtig jord i sol til halvskygge. Løvbladene er store og kræver derfor en del vand for at modstå tørkeskader. Vind bryder den sig ikke om, og den skal derfor vokse i læ. Høje nabostauder kan dog skabe læ for kerte-pileurt.

Anvendelse i cottage garden

I havestilen cottage garden arbejder man med en mangfoldighed af stauder, som glæder alle sanser og skaber en naturlig og afslappet atmosfære.

Persicaria amplexicaulis bliver nogle gange omtalt som enten *Polygonum amplexicaule* eller *Bistorta amplexicaulis*, men begge navne er synonymer til *Persicaria amplexicaulis*.

Kerte-pileurtens bidrag til havestilen er den frodige vækst med store, smukke, lancetformede blade. Også de smalle, blyantstynde blomsterstande giver kontraster til andre stauders blomsterstande. Duft skal man opleve hos andre stauder i sin cottage garden, men blomsterne tiltrækker alligevel insekter som bier og svirrefluer og understøtter på den måde havestilens intension om at få sanseoplevelser.

Sorternes farver

I cottage garden-havestilen er alle farver velkomne. Hele farvespektret skaber den naturlige atmosfære, og i arbejdet med stauvedet kan kerte-pileurten bidrage med den røde skala. Blomsterne varierer hos sorterne i farverne fra de lyserøde, over orange- og rødviolette til de mørkerøde. Nogle sorter har også hvide og råhvide udtryk.

1. I baggrunden ses lyserøde blyantstynde blomsterstande af kerte-pileurt i et blomstrende stauved.
2. Flere sorter af frodige kerte-pileurt anvendt i en cottage garden havestil.
3. *Persicaria amplexicaulis* 'Rowden Gem' har en farvetone, som minder om blomsterne af hedelyng.
4. *Persicaria amplexicaulis* 'Summertime' har lyserøde blomster med et skær af orange.
5. Blomsterfarven på *Persicaria amplexicaulis* 'Taurus' er kraftig rød.
6. *Persicaria amplexicaulis* 'White Eastfield' har råhvide blomster med en brun baggrund i blomsterstandene.

Morfar
ønsker alle
en god jul og et
godt 2022.

Nærbillede af en Abies.
Hos Abies står koglerne opad.
Hos Picea hænger koglerne
nedad.

Morfars prydhave DEN GAMLE GARTNER ERINDRER

November måned har jeg altid været meget begejstret for. Det er normalt den sidste rigtige havemåned.

Det er ikke usædvanligt at der sidst på måneden kommer nogle nætter med nattefrost. Jeg har ofte en morgen i november set resultaterne af den første egentlige nattefrost som ofte kun er på -1 til -2 grader. Den første nattefrost får altid blomsterne hos georginerne (*Dahlia*) til at visne. Når georginernes blomster og skud er visnet helt, skal de graves op og opbevares på et køligt og frostfrit sted indtil næste år.

Forårets første store flor

Om efteråret har jeg altid forberedt forårets første store flor. Jeg planter stedmoder, forglemmigej og *Bellis* ud sammen med nye tulipan- og narcisløg. De 3 forårsblomster kan godt tåle nattefrost. Skulle der komme ekstra lave frostgrader dækker jeg blomsterne med afskårne granris.

Deling af de flerårige blomster.

Den gamle gartner lærte at de flerårige, blomstrende, urteagtige planter er stauder. Hvis antallet bliver for mange og planterne for store kan de nu deles med en spade. Når de er delt, kan de plantes ud på ny.

Drivning af grene.

Der er især 3 forskellige arter af grene som jeg altid klipper af omkring den 1. december: kirsebærkornel (*Cornus mas*), vårguld (*Forsythia*) og den letteste af dem alle, vinterjasmin (*Jasminum nudiflorum*). De afskårne grene sættes i vand og stilles ind i huset på et køligt sted med en temp. på 10-15

grader. Er temperaturen højere drives grenene for hurtigt i blomst. Hurtig drivning giver kortere holdbarhed. Er november-december særlig mild er det ikke usædvanligt at se vinterjasminen i fuld blomst på friland, især hvis den vokser opad en lun sydmur. Mange kalder også vinterjasminen for julejasmin.

Juletræer

Tidligere var rødgranen det mest almindelige juletræ. Det var det billigste men desværre drysser det altid. I takt med at folks indtægter steg blev der fra 1960'erne solgt flere og flere normansgraner. De var ca. dobbelt så dyre som almindelige rødgraner. Til gengæld dryssede normansgranerne ikke så meget.

Som havebrugsstuderende solgte jeg juletræer. I denne periode i takt med indtægtsstigningen i befolkningen steg salget af normansgraner efterhånden til det dobbelte. Den almindelige rødgran blev solgt i mindre antal.

Ædelgran har det botaniske navn *Abies*. Almindelig gran hedder *Picea*. Hvis du køber efter det botaniske navn, er du mere sikker på at få den gran du ønsker. Der findes mange lokale danske navn som ikke altid refererer til den gran som du ønsker.

Humle

Humle har det botaniske navn *Humulus lupulus*. Det er den plante som anvendes i ølbrygningen; det er frøstandene, som kaldes humlekopper, som anvendes. På Fyn har der altid været mange humlehaver. Jeg dyrker den bl.a. for de smukke frøstande som jeg også bruger i juledekorationer. På friland kan humle være en plage, nærmest som en invasiv art. den kan i en god, næringsrig jord let vokse 6-8 m om året.

Vildvoksende humle.

Af John Henriksen / tidligere slotsgartner, landskabsarkitekt

Vi nærmer os nu snart jul og nytår. I denne anledning ønsker jeg alle en god jul og et godt 2022.

BioNutria
DANMARK

Den direkte vej til en pesticidfri have

BioNutria Efterårspakke

Vi har lavet en komplet efterårspakke, med alt hvad du skal bruge til gødskning af plænen i efterår og vinter.

Indeholder: 10 l. BioVinter Garden, 10 l. BioNutria Fortify samt en BioDuo Gødningsspreder.

Pr. pakke kr. 449,95

BioNutria Efterårspakke Refill

Har du allerede en BioDuo Gødningsspreder, er Efterårspakken Refill noget for dig..

Indeholder: 10 l. BioVinter Garden og 10 l. BioNutria Fortify.

Pr. pakke kr. 390,00

OBS! Leveres fragtfrit til din adresse

Efterårsgødningerne BioVinter Garden og BioNutria Fortify er hver for sig – og især i kombination – de absolut bedste efterårs og vintergødninger på markedet.

- Græsserne styrkes og får en dyb grøn farve
- Græsserne opnår en god modstandskraft mod svampetryk og sneskimmel.
- Græsserne sikres den bedste frostresistens samt den bedste vækststart om foråret

OBS! Gødningerne må ikke anvendes, hvis der er udsigt til frost inden for de nærmeste 48 timer.

GØDNINGSPLAN EFTERÅR/VINTER

OKTOBER

Primo okt.: BioVinter Garden 2,5 l/100 m²

Ultimo okt.: BioVinter Garden 2,5 l/100 m²

NOVEMBER

Primo nov.: BioNutria Fortify 1 l/100 m²

Ultimo okt.: BioNutria Fortify 1 l/100 m²

DECEMBER

Medio dec.: BioNutria Fortify 1 l/100 m²

Gødningen kan kun købes i vores webshop på bionutria.dk

Køb direkte ved producenten – bedste pris – bedste service – bedste rådgivning

LIDT AF HVERT

ENEBAER

Enebær kan være både helt krybende eller søjleformet. Giver gode kontraster.

Jann Poulsen

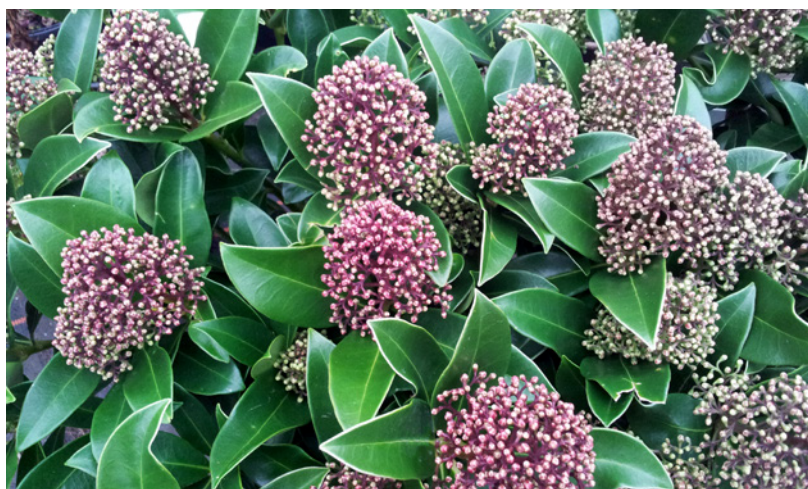

En have giver mulighed for at få frisk luft og jord under neglene. En have er levende, i konstant forandring og udvikler sig forskelligt fra år til år. Alligevel har enhver havedyrker med respekt for sig selv lyst til at foretage ændringer, plante nyt og få tips til pasning og indretning. På de efterfølgende sider får du gode ideer til netop dette.

Skimmia japonica

Skimmia japonica er en meterhøj prydbusk med stedsegrønne blade og duftende blomster.

Jann Poulsen

Brogebladet mirabel

Brogebladet mirabel, *Prunus cerasifera* 'Hessei', er en brogetbladet mirabel med hvide blomster.

Jann Poulsen

Nød

En nød er en tør, uopspringende frugt med kun ét eller eventuelt to frø, som ikke løsnes fra frugten.

Nødder findes hos enkeltfrugtede planter som fx birkefamilien, hvor nødden er vinget.

I hasselfamilien, hvor nødderne er tre sammenvoksede højblade.

Hos bøgfamilien (bøg, eg og ægte kastanje) sidder nødden i en skål, der er dannet af en stængel og højblade. Hos bøg og ægte kastanje er skålens højblade udviklet til pigge.

Hos de flerfoldefrugtede planter består frugten af en samling selvstændige småfrugter.

Hos anemone, ranunkel og jordbær er småfrugterne nødder. Nødderne hos jordbær sidder i den saftige, opsvulmede blomsterbund, der af de fleste opfattes som et bær.

Alle græsarterne har nøddefrugter hvor frøgemmet er vokset sammen med frøskallen.

Jann Poulsen

SIBIRISK CYPRES

Sibirisk cypres, *Microbiota decussata*, er en fladt voksende bunddækkeplante med grønne nåle som bliver rødbrune om vinteren. Tåler beskæring.

Jann Poulsen

Himalajabirk

Himalajabirk, *Betula utilis*, er populær på grund af dens hvide bark. Kan blive et stort træ.

Jann Poulsen

FLIGETBLADET KASTANJE

Fligetbladet kastanje, *Aesculus hippocastanum* 'Laciniata', er en form af almindelig hestekastanje men den vokser svagere og langsommere end almindelig kastanje.

Jann Poulsen

Tornløs tjørn

Tornløs tjørn, *Crataegus x mordenensis* 'Toba', er et kompakt lille træ med indskårne blade. Den er blomsterrig med fyldte, hvide blomster med rosa skær.

Jann Poulsen

Stenfrugt

En stenfrugt er en kødet frugt hvis inderste del lige omkring frøet er hård. Blommer, kirsebær, mandler og abrikoser er stenfrugter og mandelkerner er frøene af mandeltræet. Valnød har egentlig et misvisende navn, idet valnødderfrugten er en stenfrugt. Hvis man sår stenen af en stenfrugt uden forbehandling, kan det vare meget længe før frøet spirer. I naturen fremmes spiringsprocessen ofte ved at stenen passerer gennem dyrs mave og tarmsystem. I havebruget kan man fremme spiringen ved at lægge stenen i fugtigt sand vinteren over, såkaldt stratificering.

De fleste dyrkede stenfrugtsorter formeres dog bedst ved podning.

Jann Poulsen

KONTROLLER KLATREPLANTERNE

Efterse klatreplanterne. Bind dem op og skær dem eventuelt lidt tilbage, så de kan klare vinterens storme uden at rive sig selv eller espalieret itu. Tjek også om de er på vej op under taget på huset eller andre steder, hvor de kan komme til at gøre skade. Den endelige finjustering og tilbageklipping sker i foråret, når du kan vurdere vinterens skader.

Frank Kirkegaard Hansen

Plantning af bøgehæk

Fra midt i november kan du plante bøgehæk. Sæt 3-4 planter pr. m., så vil hækken hurtigt vokse sig tæt og flot. Især hvis du blander lidt gammel bøgebladskompost i jorden. Det giver en god start. Klip aldrig bøgehækken i toppen, før den har nået den endelige højde.

Frank Kirkegaard Hansen

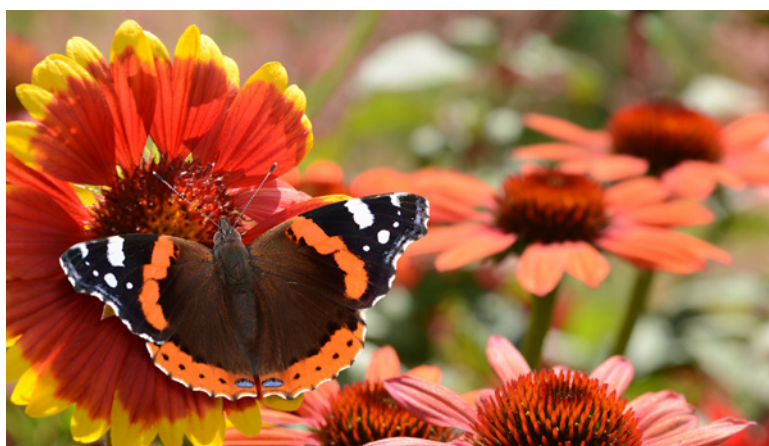
Stangsav og hækkeklipper i et

Har du prøvet at stå på en vakkelvorn stige i en akrobatisk stilling, mens du forsøger at save grene af træer eller klippe det øverste af hækken? Så har Husqvarna et bud på en løsning. Nemlig en ny og meget lang 2 i 1 batteridreven combimaskine med det ordrette navn 120iTK4.

Det giver dig to maskiner i en, nemlig en sav og en hækkeklipper. Du kan let skifte mellem de to funktioner og du kan også let udvide funktionerne med et fire meter langt teleskoprør. Så mens du står sikkert på jorden, kan du justere længden på teleskoprøret og nå højt op i træerne eller til det øverste af hækken. For at opnå en præcis skæring/klipping kan vinklen justeres til både lodret og flere skråvinkler. Maskinen kan deles i to for nem transport og opbevaring. Det stærke batteri har kraft som en benzindrevet motor.

Vejledende pris for stangsaven og hækkeklipperen er 2.498 kr. ekskl. batteri og lader eller 3.198 kr. for hækkeklipper og stangsav inkl. batteri og lader. Se mere på www.husqvarne.dk.

Hans Preisler

SÅDAN SKABER DU EN INSEKTVENLIG HAVE

En have fyldt med bier, brumbasser og sommerfugle er lig med en frodig have og det ønsker flere og flere kolonister. Det gælder om at skabe levesteder for insekterne, mere biodiversitet og dermed frodighed og liv. Her giver Husqvarna 6 bud til den insektvenlige have.

Undgå at klippe græsset i dele af haven og lad det gro vildt her. Vild med vilje. Så vil de vilde blomster indfinde sig.

Gå aldrig ned på blomster. En have fyldt med blomster fra tidligt forår til sent efterår er win-win. De producerer pollen og nektar, der er guf for bier og sommerfugle. Samtidig bestøver de frugt- og bærbuske. Altså win-win.

Skab læ. Vind kan være en udfordring for de bestøvende insekter, men i kolonihaverne er der næsten altid læ. Sørg for af trimme og klippe hækken regelmæssigt, så den bliver tæt.

Lav en havedam eller små vandstationer som fuglebade, insekter skal også drikke. Læg nogle sten, så de har noget at lande på.

Byg et hegn af kvas hvis du har pladsen til det fx i et hjørne af haven. Du får et flot hegn, når du samler afklippede grene, kviste og blade sammen og stabler det op mellem rafter, så får du et flot hegn, som også fugle og pindsvin kan få glæde af.

Hvis du ikke har plads til et kvashegn eller en kvasbunke, kan du bygge et insekthotel af paller fyldt med småkviste, træ, bark, små sten, perforerede mursten og lignende. Eller du kan købe dem færdigbyggede.

Hans Preisler

GÅ PÅ JAGT EFTER SNEGLE OG SNEGLEÆG

Ude i haven kan du stadig gå på jagt efter snegle og snegleæg. De gemmer sig under brædder, sten og stedsegrønne blade. Ved at gå haven grundigt igennem nu slipper du for mange problemer i den nye sæson.

Frank Kirkegaard Hansen

BUSKRYDDER

En ny, kraftfuld buskrydder er på markedet. Excelion 2 fra Phellenc giver dig mulighed for at skifte skærehoved efter behov og har et smart display, der viser dig energiforbruget. Samlet i en maskine får du en roterhastighed på op til 6600 omdrejninger i minuttet, en skærebredde på 42 cm samt muligheden for at skifte skærehoved efter behov. Så udover et snørehoved kan du vælge tretandsklinge til græs/ukrudt, en savklinge i metal til mindre træer og kraftige buske, samt en biokniv der gør, at græs og ukrudt bliver fintklippet, så det formulerer i græsset. Excelion er tilmed vandafvisende, så den giver fuld fleksibilitet, da den kan bruges i regnvej (med en IP54 godkendelse). Og så er den 20 % lettere end en benzindrevet maskine og med batteriet UliB 1500 giver det en arbejdstid på op til tre timer. Fås med enten V styr eller D håndtag. V styret er mere behageligt og giver mulighed for montering i en bæresele, der giver dig bedre ergonomi og arbejdsstilling. Fås også med det revolutionerende CITY CUT skærehoved, hvor to sæt knive kører i hver sin retning, hvilket muliggør tæt klipning langs mure og i sand eller grus. Henvender sig primært til professionelle brugere, men kan også have interesse for haveforeninger enten til fællesarbejde eller til udlån til medlemmer som flere foreninger praktiserer. Se mere om priser og forhandler på www.pellenc-tools.dk.

Hans Preisler

UDLÆG DYREMØG ELLER KOMPOST

Du kan stadig nå at give køkkenhaven et lag dyremøg eller kompost. Det gør ikke noget, at jorden er frosset. Men gå ikke for meget rundt på den bare jord, hvis den er våd og klam.

Frank Kirkegaard Hansen

DESINFEKTIONSMIDDEL

Protox har udviklet ProtoxDES, et nyt effektivt desinfektions-middel baseret på naturligt forekommende hypochlorsyre, som gør det mildt og skånsomt overfor miljø og indeklima. Anvendes til desinfektion af overflader fx stikkontakter, dørhåndtag, tastaturer m.v. og det er skånsomt mod hud. Kan anvendes på alle overflader der kan tåle vand. Anbefales af det Europæiske økologimærke. Fås i førende byggemarkeder i 500 ml spray til vejledende 129 kr. og i 5 liter til vejledende 399 kr.

Hans Preisler

Jordkule

Selleri, skorzoner, rodpersille, pastinak og andre rodgrøntsager kan opbevares i en åben jordkule. Den etableres man ved at grave ca. et spadestik dybt ned i jorden i en bredde af ca. 1½ meter eller hvor meget der er brug for. Jorden, der graves op, lægges som en vold langs udgravningen. Hvis du har adgang til sand, er det godt at lægge et lag i bunden før grøntsagerne lægges ned. Ellers brug halm. Grøntsager skal være uden top og helt fri for synlige skader og sygdomme. Her lægges grøntsagerne ned i rækker med en smule afstand mellem rækkerne og rødderne. Derefter strøs et lag sand på 5-10 cm ud over bedet, så der bliver mindre råd og beskyttes mod frost. Der kan lægges et lag halm eller tang over til yderligere beskyttelse. Endelig sættes stænger op så der kan laves et tag af beskyttende vintermåtter eller lignende så regn ikke kommer ned til de lagrede rødder.

Porrer, rosenkål og grønkål kan med fordel blive stående i jorden hvor der høstes efter behov.

Grethe Bjerregaard

VISNE BLADE ER EN GAVE FRA OVEN

Når bladene vælter ned fra træerne om efteråret kan man i stedet for at betragte det som en arbejdsbyrde vælge at se det som en gave. Det er en gave i den forstand, at det er organisk materiale, der under og efter dets omsætning bidrager med værdifuld næring og struktur til jorden. Alle andre steder end på græsplænen og belægningerne kan bladene anvendes som jorddække. I stedet for at bruge tid og ressourcer på at rive bladene sammen og putte dem i sække, kan vi blot flytte dem hen under træer og hække, omkring stauder og buske, på køkkenhavens bede eller i kompostbeholderen. Det kan virke som store mængder, men efter blot én sæson bliver bladene omsat. Ved at efterligne naturen på denne måde vedligeholder man jordens liv og undgår, at jorden udpines. En sidegevinst er, at der skal luges mindre, når jorden er dækket.

Mia Stochholm

BESKÆRING AF BROMBÆR

Beskær brombærbusken efter høst, ellers bliver den ikke til at styre. Fjern de grene, der har båret frugt, og bind de nye op til det espalier eller de snore du forhåbentlig har spændt ud for at holde den livskraftige plante på plads.

Frank Kirkegaard Hansen

FORMERING AF HØSTANEMONER

Høstanemoner kan formeres med rodstiklinger. Det er nemt, men selve processen tager lang tid, da stiklingerne tages nu i efteråret og så har de først dannet rødder til næste forår. Rodstiklingerne laves ved at du graver planten op og skærer de aflange pælerødder i mindre stykker, som du

sætter tæt sammen i en potte. Stil potten et beskyttet sted i haven, så vil rodstiklingerne danne rødder i løbet af vinteren og kan herefter plantes ud i haven, hvor de vokser videre

Frank Kirkegaard Hansen

LÆGNING AF FORÅRSLØG

Det er ikke for sent at lægge forårsløg. Prøv at lægge dem så det ser naturligt ud. Det gør du ved at kaste dem lodret op i luften og sætte dem, hvor de lander. Husk at strø 20-30 gram NPK-gødning pr. kvadratmeter ud de steder, hvor der er løg. Det giver større blomster og planter.

Frank Kirkegaard Hansen

LAD DE VISNE BLADE BLIVE I HAVEN

De visne blade skal helst blive i haven, så næringsstofferne ikke går tabt, men det er bedst at samle dem et sted, hvor de ikke laver ulykker. Fjern dem fra grusstier og andre steder med løs belægning. Ellers vil de blot formulde og dermed danne basis for, at ukrudtsfrø bedre kan spire til foråret. Fjern dem også fra lave, vintergrønne planter som læbeløg, husløg eller lammeøre, der ellers vil mangle lys hele vinteren. Nedfaldne rosen- og æbleblade kan også gemme på svampesygdomme, så de skal også et andet sted hen. Bladene kan lægges under havens buske eller på komposten. De kan også formulde i sorte sække, blot de ikke bliver lukket tæt sammen, så vil bladene blot rådne.

Frank Kirkegaard Hansen

Kirstens miljøvenlige have i H/F Fælleskær

På tur rundt i kolonihaverne i H/F Fælleskær i Grenaa blev det muligt at besøge Kirsten i nr. 4. Det er en have, der lever op til principperne om bæredygtighed og miljø.

Sidste år blev haven kåret som miljøvenlig have. Siden har Kirsten arbejdet videre og har i år lavet nye tiltag. Det er en fornøjelse at se, hvad der kan komme ud af forholdsvis simple ting, som alle er fundet på

loppemarkeder og genbrugspladser eller som er reddet fra at blive kasseret.

Genbrug med fantasi ude som inde

Ved indgangen er der lavet et lille rum, der består af et stativ af træ, en bæk,

rivenet og en gammel havelåge, som var ved at blive smidt ud.

Til den anden side indbyder en lille statue en til at se nærmere til. I dette bed er en amagerhylde lavet om til insekthotel, der er fuglekasser og små stativer, som fuglene kan sidde på.

Går man længere frem ses et stenbed med bl.a. en chokoladeblomst, der bliver understøttet af et fransk håndklædestativ.

I hjørnet ved huset har Kirsten fundet en gammel håndværkerstige, som er savet til og fungerer som et stativ, hvor der hænger potter

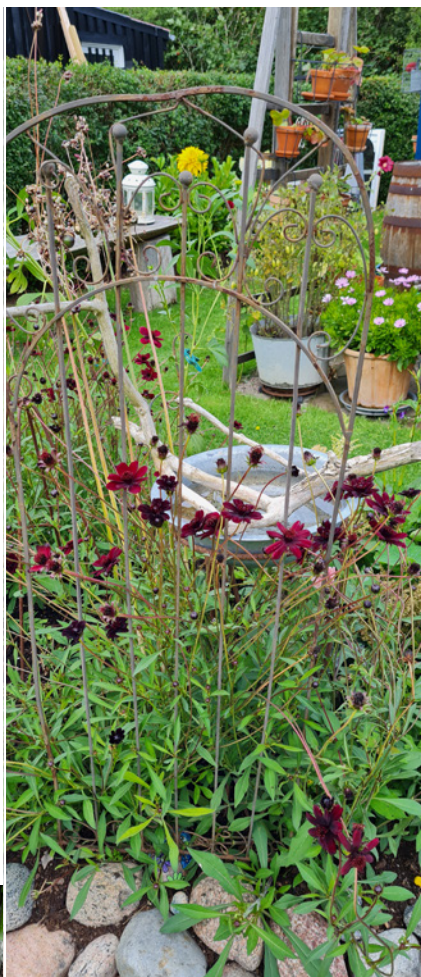
Af Anette Gubi Frederiksen / konsulent i Østjylland kreds

og blomster. I hjørnet en stor trævandtønde.

Væksthuset, som virkelig er blikfang i haven, består af nogle gamle vinduer som med en håndværkers hjælp er blevet til den smukkeste væksthus/udestue. Indeni er der mange små detaljer som reagensglas med låg til opbevaring af frø. Glasene er sat ned i en holder, så der er styr på dem. Et gammelt stativ fungerer som holder til opbindingstråd. På et andet stativ hænger der gamle træetiketter, som bliver anvendt som skilte til havens planter.

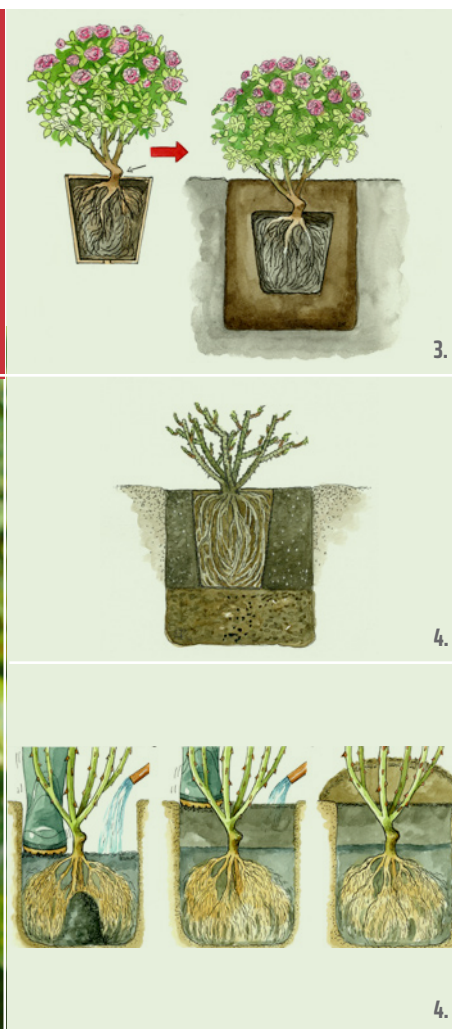
Huset er malet i en smuk blå farve og alt indeni er genbrugsmøbler, som ejeren selv har hentet hjem. Der er små skabe, hvor lågen er taget ud og der er sat fluenet på.

Man befinder sig godt i haven. Der er ro og harmoni – et godt værested, hvor Kirsten tilbringer det meste af sin tid. Det bærer haven præg af. Den vidner om en vis opfindsomhed.

Plant roser

Plant nogle af dine favoritroser, en bunddække- eller buskrose kræver ikke meget plads. Klatreroser kan du let lade klatre over stakittet eller føre langs en tråd der tjener som spalier.

1. En moderne bunddækkerose som er meget dyrkningsværdig og en af mine favoritroser er 'Bonica'. Den blomstrer frodigt hele sæsonen lige til den første nattefrost.
2. En anden favoritrose er den sunde og følsomme tehybrid 'Ingrid Bergman' der er en kraftig og statelig rose der egner sig til afskæring.
3. Pottedyrkede roser kan plantes hele vækstsæsonen. Podningsstedet befinder sig over pottøkanten men skal altid befinde sig 10 cm under jorden når rosen er plantet, se billedet.
4. Rodægte rose, rose som vokser på egen rod, dvs. ikke er podet på en grundstamme, plantes så rodhalsen befinder sig i niveau med jordoverfladen.
5. Barrodede roser plantes i marts - maj og i oktober. Afkort rødder der er for lange eller som klumper sammen. Lav en jordhøj i midten af plantehullet og læg rødderne ud over højen. Læg jord på og vand, trød til og vand igen. Podningsstedet skal befinde sig 10 cm under jorden.

Roser er lette at dyrke, tåler en hel del tørke når de er etablerede og remonterende roser blomstrer hele sæsonen og langt hen på sensommeren til den første nattefrost. Der er meget at vælge imellem, bunddække-, busk- og klatreroser, enkelte eller fyldte, med eller uden duft. Hvis du vil have rigtigt små roser er der mange navnesorter blandt miniaturoserne at vælge imellem

Plantning

De fleste roser sælges nu som potteplanter men der er planteskoler og

plantehandlere som også sælger barrodede roser. Potteroserne kan plantes hele sæsonen men forår og efterår kan alligevel være at foretrække da det er lidt køligere og ikke så tørt. Barrodede roser plantes om foråret i april-maj eller om efteråret i oktober. Rene arter af roser og mange af de gamle roser vokser på egen rod - de er rodægte og de er lette at formere med rodskeud. Forædlede roser, navnesorter, er de roser som sælges mest, de består af to planteenheder, et ædelris (navnesort) som er okuleret på en grundstamme.

Grundstammen tjener som rod og rodhals for sorten. Grundstammen kan være en vildrose som fx *Rosa multiflora*, klatrerose, eller *Rosa rubiginosa*, æblerose.

i forbifarten...

Af Carsten Juul / Konsulent i Aarhus og Sydøstjylland kredse

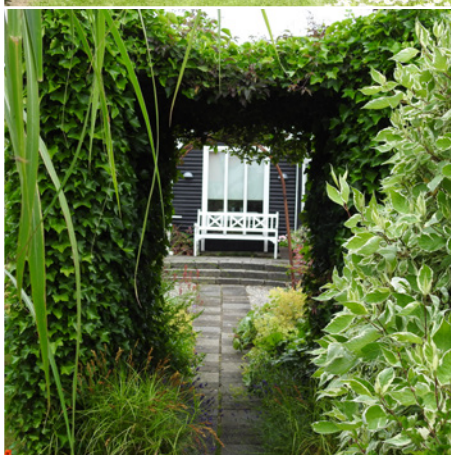
Man hører ofte, at der ikke er så meget fantasi blandt kolonihavebrugerne som tidligere. Det modbeviser disse billeder, som Carsten Juul har taget på sine mange besøg i haveforeningerne. Se på dem, nyd dem og bliv inspireret.

Grønt i grønt

Det grønne hjørne -
med en bæk i
gulgrøn farve.

Smukkere indramning af
huset kan man ikke
tænke sig end denne
grønne og hvidbrogede
beplantning. Den direkte
vej til en slapper på
bænken.

Grøntsager er dekorative
og skulpturelle i sig selv.
Den grønne farve er
ikke den samme for de
forskellige grøntsager
men farverne klæder
hinanden.

Slyngrosen
'Westerland's laksorange'
farveklatter lyser op i
rosens grønne løv.

Man skal tæt på for at
opdage at det grønne
løvhang af vedbend
er camouflaget for
bruseren.

Dyrk de nemme og duftende roser

Af Frank Kirkegaard Hansen / havearkitekt

1.

Roser har et lidt kedeligt ry som besværlige primadonnaer, der hurtigt bliver kedelige at se på, hvis de ikke får det præcist, som de vil have det. Men udvalget af roser er heldigvis stort, og der er flere grupper, der både er nemme at passe og giver en dejlig duft til haven.

Roser er på én gang elskede og frygtede. Elskede for deres farve, form og duft og frygtede for deres torne, svampesygdomme, og alt det arbejde der følger med. Bare tanken om, at man kan komme til at passe dem helt forkert får mange til at droppe dem. Og det er synd, for det behøver ikke være så kompliceret.

Historiske buskroser

Blandt de allernemmeste roser er buskroserne. De behøver ikke beskæring, men bliver de for store, kan de let klippes tilbage. Enten ved at klippe de ældste grene af helt nede ved jorden eller simpelthen klippe dem groft tilbage med en haksaks – eller en motorsav for den sags skyld. De skal

nok komme fint igen og sætte masser af blomster næste år.

De gamle, historiske buskroser er elsket for deres fantastiske blomsterduft og store, tunge blomsterhoveder. De er som regel sunde og nemme at passe, men de fleste af dem blomstrer kun i en kort periode. Derfor udviklede man the-hybriderne, der blomster over en lang periode, men de er som regel uden nogen særlig duft. Og de er krævende med hensyn til både vandning, beskæring og gødning.

Der findes dog enkelte historiske roser der blomstrer mere eller mindre hele sæsonen. Blandt klassikere er 'Rose de Rescht' og 'Jaques Cartier' i hhv. karminrøde og rosa nuancer. De er måske knapt så blomsterrige som

1. 'Lady Emma Hamilton' får tætfyldte blomster med en stærk, frugtagtig duft. Den blomstrer fra juni til sent på efteråret.
2. Buskroser er forholdsvis nemme at passe. Her er det den smukke, fyldte Austin-rose 'Heritage' der er blandt de sundeste og bedste engelske roser.
3. Den historiske rose 'Mme. Isaac Pereire' får flotte rosarøde blomster med en kraftig duft. Den blomstrer fra juni- september og bliver mellem to og tre meter høj.
4. 'Baronne Prévost' er en historisk buskrose, der får meget velduftende, rosarøde blomster stort set hele sæsonen. Den bliver omkring 120 cm høj.
5. Den engelske rose 'Golden Celebration' får varmt gule blomster med en kraftig og behagelig duft. Den er desuden sund og hårdfør.
6. 'Frühlingsduft' er en god og hårdfør buskrose, der bliver omkring to meter høj. Dens tætfyldte blomster springer ud i juni og har en lækker, kraftig duft. Efter hovedblomstringen holder den en pause, men kommer som regel med flere blomster i løbet af sæsonen.
7. 'Rose de Rescht' er en hårdfør og velduftende klassiker blandt de historiske roser. Den blomstrer i hele sæsonen, dog afbrudt af kortere eller længere hvileperioder.

1. 'A Shropshire Lad' har kompakte runde knopper, der springer ud til en mellemstor fyldt blomst med stærk og behagelig duft. Kan blive op til to meter høj og kan også anvendes som en lille slyngrose.

de moderne roser og kan også holde blomstringspause efter den første blomstring, men så blomstrer de igen sidst på sommeren og lidt ind i efteråret. Du får en rigere blomstring, hvis du sørger for, at de ikke mangler vand og gødning. Det hjælper også at fjerne de afblomstrede roser, så snart de visner.

Engelske og danske roser

Englænderen David Austin begyndte allerede i 1950'erne at krydse nogle af de nye rosensorter med de gamle historiske roser, og det lykkedes efterhånden at fremelske nogle roser, der både har de gamle sorters fantastiske duft og smukke, fyldte blomsterhoveder samt de moderne rosers lange blomstringstid. I dag kan man finde op imod 100 forskellige Austinroser, der også trives fint herhjemme. De mest populære og hårdføre findes i enhver planteskole og bliver ofte blot kaldet engelske roser. De engelske roser er forholdsvis nemme at passe. De bliver dog stadig smukkeste, hvis de skæres tilbage i foråret, så de får en smuk kompakt vækstform og ny frisk vækst.

Danske Poulsen-roser har på samme måde lavet en serie af duftende og længeblomstrende roser, der går under betegnelsen Renaissance-roser. De har alle ret store, tunge og fyldte blomster og virker mere haveagtige end de engelske roser, der er mere buskede i væksten. Her finder du bl.a. den populære pink og lyserøde 'Ghita Renaissance', den lysviolet 'Bering

Renaissance' og den orange-rosa 'Bonita Renaissance'.

Vildroser og parkroser

De allernemmeste roser er de naturligt hjemmehørende roser som æbleroser, klitroser og hunderoser. De har fra naturens hånd været vant til at klare sig uden gødning og beskæring, og blomstrer alligevel trofast hvert år med et væld af enkle, men smukke blomster. Det er sunde roser, der om efteråret får mange røde eller orange hyben, der indeholder masser af C-vitamin, og som også fuglene er glade for. Hvis buskene bliver for kraftige, kan de med års mellemrum skæres helt tilbage. Desværre er blomstringen kortvarig og foregår over 3-4 uger i forsommeren fra maj til juli.

Parkroser er forædlede hybrider af vildroserne og er også hårdføre, nøjsomme og meget nemme at passe. Det er kraftigt voksende roser, der typisk bliver omkring 2 m høje. Der findes dog både lavere og højere hybrider og nogle er klatroser, der kan kravle mere end 10 meter op i træerne. Væksten er dog normalt kompakt med en tæt forgrening, og de har ofte mange torne. Disse roser er også overvejende engangsblomstrende i forsommeren, men der er alligevel en hel del, der er remonterende eller har en lang blomstringsperiode, fx 'Stanwell Perpetual', 'Aicha' og 'Frühlingsduft', der alle er hybrider af klitrosen, *Rosa pimpinellifolia*.

Husk vand og gødning

Bortset fra de nøjsomme vildroser gælder det, at roser sætter pris på masser af gødning og rigeligt med vand, især i forsommeren, hvor blomsterknopperne dannes. Jo længere tid roserne blomstrer, jo mere gødning har de brug for. Giv, hvad der svarer til 2 cl (et snapseglass) NPK-gødning pr. plante en gang om måneden fra april til juli. Eller brug organisk gødning i foråret og midt på sommeren. Her frigives gødningen over en længere periode. Velnærede roser bliver ikke så let angrebet af meldug og andre svampesygdomme, men efter 1. august skal roserne ikke gødes for at undgå fremvækst af nye skud, der vil være for svage til at klare en kold vinter.

Plantering

Uden for vækstsæsonen sælges roserne ofte som barrodsplanter, dvs. uden potte. Disse planter har lange rødder, og det giver roserne en god start. Sørg for at plante-hullet er så dybt, at der er plads til alle rosens rødder uden at de beskæres, bukkes eller klemmes sammen. Husk at podestedet skal være 5 cm under jordoverfladen.

Livets gang i den lille **VINMARK (OG KÆLDEREN)** *i vintermånederne december-februar*

Af Annegitte Hjort og Lars William Pedersen / H/F Skovmosen

I julemåneden sker der ikke meget. Vinen står i ballonerne og bundfælder. Vinmarken passer sig selv, vi dækker ikke til omkring vinstokkene, da vi har haft problemer med mus og mosegrise, der gnaver i stok og rod, hvis de får fred til det.

De første år beskar vi vinstokkene i juleferien, men et år fik vi hård frost efterfølgende og det var måske det, der tog livet af et par planter. De seneste år har vi med godt resultat ventet til slutningen af februar med at udvælge årets bærende grene og beskære stokkene.

Tapning af vinen

Omkring nytår tapper vi vinen på flasker. Vi har samlet et lager af vinflasker med skruelåg, som vi genbruger. Vi vasker og skolder flaskerne og stiller dem derefter i ovnen ved 110 grader et kvarters tid, før vi tapper vin på dem. Inden tapning tilsættes svovl til ballonerne, og der røres rundt - forsigtigt så bundfaldet ikke hvirvles op. Vi får som regel 20-30 flasker hvidvin, som efterfølgende står nogle måneder, hvor smagen udvikles. Der dannes lidt bundfald, men det er sjældent et problem, når vinen hældes op, for det meste ligger tilbage som vinsten.

Vintyper

Vi har prøvet at lave rødvin af de røde druer, men den var ikke værd at drikke på grund af en særpræget og grov smag. Derfor lavede vi sidste år rosé af alle de blå druer i stedet. En del af roséen lavede vi til mousserende vin i forbindelse med tapningen: vi tilsatte en mængde sukker og champagne-gær til ballonen lige før tapning, og startede dermed en lille eftergæring i flaskerne for at lave kulsyre. Vi havde gemt en større mængde champagneflasker

gennem året, så der skulle kun investeres i plastikpropper og bindetråd. Efter tapning blev flaskerne stillet med bunden opad, så bundfaldet kunne lægge sig på proppen, som man også gør i industrien. Men til forskel fra industrien har vi ikke udstyr og mulighed for at fjerne bundfaldet ved at fryse flaskehalsen, fjerne prop og bundfald og sætte en ny prop i. Det er ikke nemt at gøre håndholdt hjemme i køkkenet! En prøvesmagning af den mousserende rosé har dog heldigvis vist, at bundfaldet stort set bliver til vinsten på bunden, når flasken har stået oprejst nogle dage inden den åbnes, og så bliver vinen ikke særligt grumset. Den mousserende rosé smager bedre end den almindelige, så det vil vi gøre igen.

Og så venter vi i øvrigt bare på, at planterne vågner af dvalen og springer ud i maj måned.

Havelod nr. 61 i H/F Skovmosen er Annegitte Hjort og Lars William Pedersens vinmark. Resultatet af vinhøsten bliver til hvidvin og rosévin, også mousserende rosévin. Denne artikel er den sidste i rækken af artikler hvor parret har fortalt om livets gang i en vingård.

Når enden er **GOD, SPRØD OG FRISK**

Julesalat kan høstes sprøde og friske midt om vinteren, hvor de drives frem i mørke fra rødder høstet i efteråret.

1.

Julesalat, *Cichorium intybus* var. *foliosum*, stammer fra cikorie, *Cichorium intybus*, som ofte ses i vejkanter, hvor den lyser op med sine fine, himmelblå blomster. Den er toårig og kan sagtens dyrkes og trives i Danmark.

Dyrkning

Dyrkningen har to faser – først dyrkes roden, og siden drives salathovedet. Frøene bør ikke sås senere end udgangen af maj for at kunne nå at udvikle de lange, tykke rødder, som salathovederne senere vokser fra. De sås i 1-2 cm's dybde med en afstand på 5 cm, der senere øges til ca. 10 cm ved udtynding. Der skal ikke gødes for meget, da det kan øge bladvæksten på bekostning af rodvækst.

Rødderne tages op i oktober eller november før den hårde frost. Toppen skæres af et par cm over rodhalsen. Hvis der skæres for tæt, kan man risikere at ødelægge hjerteskedet. Toppen er meget kraftig og et rigtigt godt jorddække. Rødderne opbevares køligt og frostfrit som andre rodfrugter indtil de små julesalathoveder skal drives frem.

Drivning

Julesalatrødder til drivning placeres tæt i en spand med sand, jord eller kompost afhængig af, hvad man har ved hånden. Næringsindholdet i jorden er ikke væsentligt, da salathovederne vokser fra den energi, der er lagret i roden gennem hele vækstsæsonen. Hvis rødderne er for lange til spanden, kan den nederste del skæres af, ligesom forgreninger på siden af rødderne kan fjernes, så de er nemmere at pakke tæt. Jorden vandes til den er fugtig men uden at den sopper i vand.

For at salaten ikke skal udvikle bitterstoffer lægges en lidt større spand omvendt ovenpå spanden med rødderne. Det kan også være et mørkt klæde eller en anden fiks anordning, der holder alt lys ude. Får rødderne lys, bliver de grønne og bitre på den uspiselige måde. Julesalaten placeres et køligt og mørkt sted ved 10-15 °C. Er det for varmt, bliver salathovederne ranglede, er det for koldt, vokser de ikke. Efter 3-4 uger er hovederne klar til at blive høstet. De skæres af lige over rodhalsen, og herefter kan man høste 1-2 gange mere på den samme rod. Det første hoved er det flotteste og mest kompakte, genvæksten bliver mere løs og kommer som mindre skud langs hjerteskedet.

Anvendelse

En julesalat, der ikke har fået lys, er gul og bitter på den gode måde. Bitre grøntsager er særligt sunde, og bitterhed er en del af de fem grundsmage, der får os til at opleve et måltid som fuldendt.

For at give bitterheden et sødt modspil kan julesalat anvendes sammen med mandariner, appelsiner, granatæblekerner, dadler eller forskellige bær. Som forret kan bladene serveres enkeltvis, hvor de fungerer som små skåle til en oste- eller skaldyrssalat. Julesalat kan også anvendes tilberedt i eksempelvis wokretter eller blancheret, hvor den vil være mindre bitter.

1. Det er tydeligt at se, at julesalat er i familie med mælkebøtter, hvis rødder i øvrigt kan drives på samme måde som julesalat, blot med noget mindre udbytte.
2. Et hold julesalatrødder er klar til at blive sat til drivning i fugtigt sand under en spand. Hvis man laver et nyt hold ca. hver 14. dag, er der hele tiden friske forsyninger.
3. I spisekammeret vokser fine julesalater frem under en spand, der sørger for, at der ikke kommer lys.
4. Julesalatens hoveder er små men kompakte og kræver i sammenligning med almindelige salathoveder stort set ingen rengøring.
5. Hjemmedyrket julesalat sammen med vårsalat, mandariner, ribs fra fryseren og en dressing med honning, balsamico, olivenolie og urtesalt indeholder alle fem grundsmage: Surt, sødt, salt, bittert og umami. Et rigtig godt supplement til vinterens gulerodsråkost og kålsalater.

STAUDEBLOMSTEN

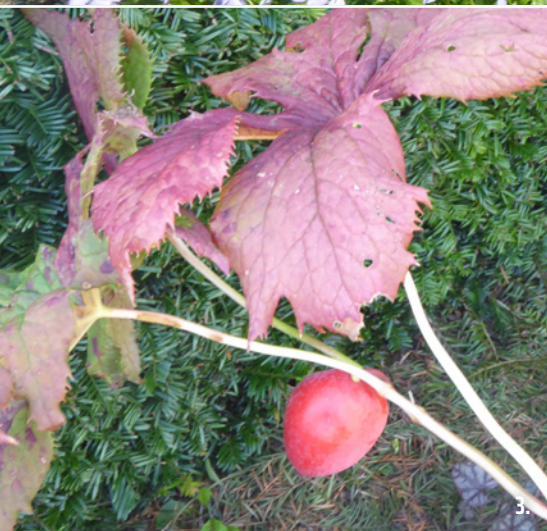
I Harlev, tæt ved Aarhus, har Kirsten og Morten Kragh Højgaard Jensen over årene udviklet et areal på 3000 m² til en fantastisk flot staudehave.

Af Grethe Bjerregaard /redaktør

Man kan ikke rigtig se det når man står ved jorden, men fra luften danner de stedsegrønne hække den smukkeste blomst. Der er ca. 1000 forskellige stauder at se på og der er noget i blomst fra det tidlige

forår til frosten kommer. Haven er et besøg værd og ved at gå ind på Facebook under Stauderblomsten kan man finde kontaktoplysninger hvis man ønsker at besøge haven. Der er ofte besøg fra forskellige foreninger mv.

1. Vue over et af bedene i Staudeblomsten.
2. Ballonklokke, *Platycodon*
3. Fodblad, *Podophyllum*, med frugt, der ses under løvet, tættere ved jorden.
4. *Verbena* med sommerfugl
5. Skærmilje, *Agapanthus*.
6. Stativ med *Clematis* med både blomster og frugtstande.

KOMPOST

to-go

En bokashi-kompost er praktisk
og nem at arbejde med
– især i lille skala.

Hvis man kun har lidt husholdningsaffald, bor i en lejlighed eller kolonihave, er bokashi-metoden let at anvende. Det kræver blot, at man investerer i den særlige spand til formålet og har et bed, hvor man kan grave komposten ned. Spanden har tætsluttende låg, så lugt ikke slipper ud, og så er den handy og kan let flyttes fra lejlighed til kolonihave eller sommerhus.

Af Mia Stochholm / indehaver af Jordforbindelse (www.miastochholm.dk)

Fermenteringsprocessen

Bokashi betyder fermenteret organisk materiale på japansk. Komposteringsmetoden fungerer ved at effektive mikroorganismer, der trives under iltfrie forhold, fermenterer husholdningsaffaldet og fremskynder komposteringsprocessen helt uden tab af næringsstoffer. Under normale forhold uden kompostgær ville der starte en forrådnelsesproces, som ikke er ønskværdig i en kompost.

For at komme i gang med bokashikompostering skal man bruge husholdningsaffald, kompostgær og en komposts-pand med tappehane, dræn og tætsluttende låg.

Når man har en portion husholdningsaffald (alt fra grønsagsskræller og kaffegrums til madrester), lægger man det i spanden og presser det sammen med en flad plastikplade, der fungerer som et stempel. Herefter drysser man en håndfuld kompostgær over og lægger til sidst låget på, så det slutter helt tæt. Der drysses kompostgær over, hver gang man fylder en portion husholdningsaffald i spanden.

Når spanden er fyldt, sættes den til eftergæring i et par uger, gerne ved stuetemperatur. Jo lavere temperaturen er, jo langsommere går processen. Det er praktisk at have 2-3

1. Bokashikomposten graves ned i en mistbænk i februar måned, så det er omsat, når der skal vokse afgrøder i løbet af foråret.
2. Indholdet fra beholderen ser stort set ud, som det gjorde, da det kom i.
3. Der sidder en lille tappehane i bunden af beholderen, hvorfra man taper væsken.
4. Kompostgær er en blanding af hvedeklid og melasse beriget med effektive mikroorganismer. Det opbevares i en lukket pose, så det ikke tørrer ud.

spande i alt, så man har en at fylde i, når den anden står til gæring.

Anvendelse af det fermenterede husholdningsaffald og væske

Efter 5-10 dage kan man tappe væske fra beholderens tappehane. Væsken lugter meget gæret og syrligt, men ikke grimt. Det er en koncentreret, bredspektret gødning, der kan anvendes i en fortyndet udgave (1:100) til at berige en kompost med haveaffald eller til at gøde krukker eller stueplanter, hvor næringsforsyningen er begrænset.

Det fermenterede husholdningsaffald har stort set ikke ændret udseende efter 5-6 uger i spanden. Det er blot blevet lidt mere slattent og mat i farven. Nu skal det ud i jorden, hvor det vil omsættes og komme til at ligne en god, mørk, humusrig kompostjord.

Hvis man har et bed, der trænger til en vitaminindsprøjtning eller et væksthuse, kan man grave det 10-15 cm ned i jorden på tidspunkter hvor der ikke står planter. Hvis kompostspanden skal tømmes, mens der vokser planter i benene, kan man lave en jordfabrik, eventuelt i et par pallerammer eller en plastikkompostbeholder til køkkenaffald. Her lægger man materialet ud og hakker det med en spade og dækker med 10-15 cm jord. Det kan man gøre med 3-4 spande, og efter nogle måneder vil det være omsat og klar til at anvende som krukkeuld eller topdressing i et trængende bed. Processen går betydeligt hurtigere om sommeren end om vinteren. Om sommeren kan det være klar på bare fem uger.

Frugt og Bær

Figen

Af Jann Poulsen / havetegner

Figen (*Ficus carica*) trives bedst på et varmt sted med en mur i ryggen, kun i landets mildeste egne kan den vokse frit i haven.

I kolde egne trives figen kun i væksthuse, men figen vokser kraftigt, så væksthuset bliver hurtigt fyldt. Figen er selvbestøvende og formeres nemt ved stiklinger.

Sorter

'Bornholms figen' Navnet dækker over de figer, der traditionelt vokser i Bornholmske haver. Der er tale om flere sorter, da "Bornholmsk figen" ser ret forskellig ud fra planteskole til planteskole. Sandsynligvis er nogle af markedets "Bornholmsk figen" sorterne 'Precose de Dalmatie', 'Brown Turkey' eller noget helt tredje. Fælles for dem er, at de er hårdføre nok til at trives på Bornholm.

'Precose de Dalmatie'. Sorten har topformede, gulgrønne figer med violet kind og rosa frugtkød. Bladene er dybt fligede.

'Brown Turkey'. Sorten har aflange, rødbrune figer med rødt frugtkød. Bladene er lappede.

'White Marseille'. Sorten har næsten runde, lyst grønne figer med hvidt frugtkød. Frugterne modner lidt tidligere end 'Brown Turkey'. Bladene er lappede.

'Pretrovaca'. Sorten giver store figer men ikke mange. De er aflange, brunlige med rødt frugtkød. 'Pretrovaca' virker lidt mere vinterhårdfør i Danmark end de øvrige sorter. Bladene er dybt fligede. Der er ikke så mange erfaringer endnu med denne sort i Danmark.

PIECEN FRUGT OG BÆR – GODE SORTER TIL HAVEN

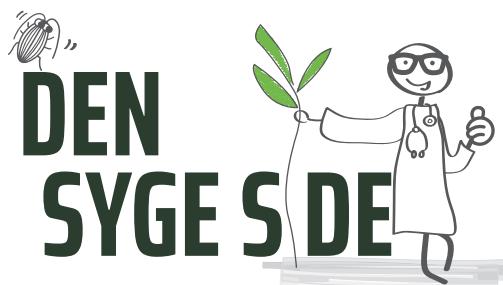
I DCA-rapport nr. 148 finder du anbefalede sorter af frugt og bær til privat brug. Rapporten kan downloades som PDF-fil på kortlink.dk/ydvn. Du kan også bestille den færdige rapport på samme link.

Privathavebrugets frugt- og bærudvalgs hjemmeside finder du her: www.havensfrugt.dk. På denne side finder du de nyeste pjecer og andre relevante oplysninger om frugt og bær i privathaver.

Pjecen Frugt og bær

– gode sorter til haven, er udarbejdet af Privathavebrugets Frugt- og Bærudvalg bestående af konsulenter fra Kolonihaveforbundet og Gartnerrådgivningen, undervisere og forskere fra Jordbrugets Uddannelsescenter, Aarhus Universitet og Københavns Universitet samt andre fagpersoner.

Plantevariationen i en kolonihave er så stor, at angreb af sygdomme og skadedyr sjældent giver virkelig stor skade. Det er dog også rart at vide hvad det er, der ind imellem rammer planterne, så de ikke mere ligner sig selv.

AHORNRYNKEPLET

IAGTTAGELSE: Der udvikles store, let hævede, skinnende sorte op til 15 mm brede skjolde på ahornbladene.

ÅRSAG: En svamp der kan overvintre på nedfaldne blade (*Rhytisma acerinum*).

Om foråret danner den sporer i et geleagtigt lag, som kan klæbe til unge blade mens de vokser. Bladene kan falde af før tiden, men det behøver de ikke altid at gøre. Træet svækkes sjældent.

HVAD KAN DER GØRES: Bekæmpelse er ikke mulig og heller ikke nødvendig. Riv angrebne blade sammen og fjern dem, efterhånden som de falder af.

BLADPLET PÅ YUCCA

IAGTTAGELSE: Cirkelrunde, brune pletter udvikles på angrebne blade. På brogebladet *Yucca* ses pletterne først og fremmest på lyse partier på bladene.

Pletterne har koncentriske ringe og der udvikles talrige, bittesmå hævede sorte frugtleger på dem. Pletterne breder sig og kan smelte sammen.

ÅRSAG: Det er 2 svampe, der fremkalder næsten ens symptomer. (*Cercospora concentrica* og *Cercospora concentricum*).

HVAD KAN DER GØRES: Ikke andet end at fjerne angrebne blade.

PENSELSKIMMEL PÅ LØG

IAGTTAGELSE: Der udvikles rødligbrune sår på siden af angrebne løg eller stængelknolde, og der kan efterfølgende udvikles bleggrøde svampeleger under de yderste løgskæl. En lys, turkisfarvet svampevækst ses på såret, når det vokser i størrelse.

Oplagrede løg har størst risiko for at udvikle symptomer, men disse kan også optræde, mens løgene ligger i jorden.

På iris med rodknolde kan vævene hurtigt blive bløde og rådne.

ÅRSAG: Forskellige arter af *Penicillium*-svampe. Disse svampe trives alle under meget varme og fugtige lagerforhold med for ringe luftcirkulation. Man mener at svampen trænger ind i løgene medens de ligger i jorden, men symptomerne udvikles kun, hvis lagerforholdene er ugunstige.

HVAD KAN DER GØRES: Undgå at købe inficerede løg eller løg med skader, da de også er modtagelige. Opbevar løg så kort tid som muligt og helst tørt, køligt men frostfrit på et godt ventileret sted.

HAVEM@ILEN

Hvis du står i haven med et problem, du gerne vil have svar på, så send en mail til gb@kolonihave.dk med dit spørgsmål.

Du kan forvente svar på din mail i løbet af en uges tid.

Husk, hvis muligt, at vedhæfte fotos af det, du gerne vil vide noget om.

Det er så meget lettere at sende en mail end at huske på bestemte telefontider. Derfor besvarer vi nu udelukkende mails.

Nogle af de emner, der kommer til os via Havem@ilen, fortæller vi om her.

TANG OG ÅLEGRÆS SOM JORDDÆKKEMIDDEL

Der er ved at komme mere fokus på brug af tang til mange formål. En af de mest kendte er tidligere brug af tang som tagdækning i visse egne. Mange år tilbage har tang været brugt som jorddækkemiddel og gødning. En plante som asparges er en strandplante og trives rigtig godt med tang. Saltet behøver ikke at vaskes ud af tang, der skal bruges til asparges. Til de fleste andre planter, der ikke tåler salt i samme omfang, bør saltet vaskes ud før brug. Det kan gøres på steder, hvor saltet ikke kommer i berøring med jord, der skal bruges til plantedyrkning. Tang indeholder en lang række sporstoffer, herunder bor, som der ikke er ret meget af i jorden og som planterne har glæde af. Sammenlignet med hestegødning er der halvt så meget kvælstof, 4-5 gange så lidt fosfor og dobbelt så meget kalium i tang og ålegræs. Tang og ålegræs er glimrende som jorddækkemidler der bedst udlægges om efteråret. Det vil stort set være forsvundet fra jordens overflade til foråret da regnorme og mikroorganismer i jorden nedbryder det så det er med til at give en bedre jordstruktur.

OPRETNING AF SKÆVE HÆKKE

Hække, der er meget høje og meget bredere for oven end for neden kan have tilbøjelighed til at vælte i hård blæst eller som følge af tøsne, der lægger sig som en tung dyne på den bredeste del af hækken. Det undgås bedst ved at beskære hækken korrekt, så den bliver så stærk og modstandsdygtig som muligt. Den ideelle form på en 180 cm høj hæk er 20 cm bred for oven og 40 cm bred for neden. Det er der ikke mange hække i den højde der opfylder, men det vigtigste i den forbindelse er, at hækken er bredere for neden end for oven, og helst dobbelt så bred. Heldigvis kan hække i almindelighed tåle at blive kraftigt beskåret, så vær ikke bange for at bruge sav, ørnenæb og hækklipper når det gælder. En hæk der trænger kraftigt til at blive rettet ind kan behandles over et par gange. Første år beskæres den ene side og andet år den anden. Gå så tæt til hovedstammen som muligt, og gerne ti cm til hver side for oven og 20 cm for neden. Husk derefter, at selv om hækken med denne beskæring får mere lys for neden vil det altid være nødvendigt at gå hårdere til beskæringen for oven end for neden. Der skal næsten ikke klippes noget væk for neden. Hækklipperen skal nærmest hvile på de tykke dele af hækken når der klippes for at undgå at hækken med tiden bliver for høj og for bred. Husk også at afklippet fra hækken kan skubbes ind under hækken og/eller bruges som bunddække andre steder i haven.

Af Grethe Bjerregaard / redaktør

Se også artiklen om beskæring side 38.

BESKÆR

når du har lyst

Om sommeren, når træerne er fyldt med blade, er det lettest at få et indtryk af hvor tætte træerne er, men det er muligt året igennem at fjerne nogle grene, som sidder i vejen eller irriterer.

Det kan lige så godt være i juli som hvilken som helst anden måned der bruges til beskæring. Er der et grenparti, som man har gået og udset sig over en længere periode, der skæmmer træets form, så sav det af. En beskæring i forbindelse med høst kan være udmærket, det kan måske lette plukningen af frugten, når der fjernes nogle grene. Man opdager, at der er frugter højt oppe som ikke kan nås, så kan det være praktisk at få grenen savet af og træet gjort lavere. Der kan være partier i træet som kun giver små, grønne, uudviklede frugter, her vil en udtynding også gøre gavn.

Beskæringstidspunkter

Stenfrugt - abrikos, blomme, fersken, kirsebær, mandel m.fl. - bør kun beskæres i vækstsæsonen fra april til lige efter høst.

Kærnefrugt - æble, pære - kan i store træk beskæres året igennem, dog er det upraktisk omkring blomstringsperioden, hvor man nemt kan komme til at rive mange blomster af.

Frugtbuske er det mest praktisk at beskære i forbindelse med høst, det er nemmest at se buskens tæthed på dette tidspunkt, men de kan beskæres hvornår det passer ind i arbejdsrytmen.

Lettere frugtplukning

Der er ingen grund til at træerne er højere end 2-3 meter, hvis de ikke er plantet som prydræer hvor frugten er en sekundær detalje.

Træerne holdes lave ved til stadighed at save de højeste siddende grene væk eller langt ned, helt nede ved stammen eller over lavtsiddende gren. Bredden på træet kan reduceres på samme måde, så man får et lavt, smalt træ. Om vinteren kan det være vanskeligt at vurdere hvor tætte og besværlige træerne kan blive at høste. Derfor er en beskæring i forbindelse med høst en god ting, så husk saks og sav, når der skal høstes.

Er træet blevet for stort

Store gamle træer kan være umådelig flotte og virkelig have en smuk skulpturel virkning i en have. Men det kan være at man bliver træt af det store træ, som måske skygger for meget, frugten sidder kun i toppen osv. En drastisk tilbageskæring til foryngelse af træet kan være en mulighed. Alle hovedgrene kan saves ned til 1-1,5 meter over jorden men det er praktisk at gøre det over et par år. Når træet saves meget kraftigt tilbage, vil der de første år efter komme mange nye kraftige, lange skud, som ikke giver nogen frugt. Derfor vil det være en fordel at lade nogle grene blive tilbage så der stadig kan høstes frugt. En metode er højest at save en tredjedel af de ældste grene væk om året. Det første år saver man de midterste grene væk, de resterende vil give frugt, som samtidig er med til at hæmme nyvæksten så den bliver mere moderat. De følgende år fortsættes med at tage de resterende hovedgrene så træet kommer ned i ønsket højde.

Lave grene

Det er praktisk for frugthøst at grenene sidder så lavt som muligt, men det er også et spørgsmål om træets placering i

haven, hvor langt det er praktisk at de nederste grene er fra jorden. Er der græs under træerne skal det kunne klippes uden at man næsten skal kravle på jorden. Grene kan også sidde så lavt, at de tynges helt ned mod jorden, når der kommer frugt på grenene. Det kan være at de nederste grene generer de øvrige planter som vokser under træet og så må disse grene væk. For at undgå genvækst bør grene saves af så tæt ved basis som muligt eller over en sidegren. Når en gren saves af, vil der komme nogle nye skud under det sted grenen er savet af, disse fjernes nemmest når de er urteagtige; de kan blot rykkes af når de er få centimeter lange.

Fra plantning til bæring

De fleste frugttræer er toårige når de sælges og de har en stammehøjde på omkring 80 centimeter og 5-8 hovedgrene. Ved plantning kan man klippe en tredjedel af grenene for at sikre, at der kommer nyvækst første år. Hvis træet er plantet i en god jord, vil det resultere i flere skud, som vil opnå en længde på 30-40 cm. Træet beskæres nu ikke før det har båret frugt i 2-3 år. Hvis skudspidserne klippes af hvert år, vil det kun resultere i skud og dermed ingen frugt.

Når træerne har båret frugt i nogle år, kan det være nyttigt at beskære lidt hvert år. Er der tætte grenpartier udtyndes de ved at tage enkelte større grene hvert år. Disse grene fjernes helt inde ved basis eller over en kraftig sidegren.

Træet fortæller på en måde hvor meget der skal klippes - jo mere frugttræet har båret og jo mindre frugterne har været - jo flere sidegrene fjernes.

Herudover fjernes altid krydsende grene. Krydsende grene går ind i træet, og ofte vil disse grene gnave på hinanden så de bliver ødelagte; så væk med dem.

Efterhånden som træerne bliver ældre og der kommer mere frugt beskæres træerne kraftigere. Når træerne har

en passende størrelse, er der ikke meget brug for beskæresaksen, her bruges saven til at tage passende store grene, det er bedre at lave få store snit end mange små. Klip ikke i skudspidserne. Er der store grene som sidder for højt, for lavt eller rager for langt ud, saves de tilbage til basis over en kraftig sidegren.

Det kan være nødvendigt at tynde ud i de gamle frugtgrene med en skarp saks. Det er mest hos æbler og pærer det kan blive aktuelt, sjældent hos stenfrugt.

Hos gamle espaliertræer vil det ofte være nødvendigt med en udtynding i frugtgrenene.

Sygdomme og skadedyr

Beskæring er med til at sikre lys og luft i træerne og dermed sikre sundheden i træet. Begyndende angreb af frugttrækræft fjernes så snart de ses ved at angrebne grene fjernes ved basis.

Kolonier af bladluseæg ses undertiden som små, sortglinsende, kaviarlignende kugler, disse fjernes for at undgå klækning. Om sommeren kommer der bladlus, som kan fjernes ved at klippe de første angrebne skudspidser af. Ellers er mejser storaftagere af lus til foder for ungerne. Opsætning af mejsekasser kan reducere lusebestanden ganske betragtelig.

Meldug overvintrer som hvid belægning på skudspidserne og kommer på de nye blade om forsommeren, klip de hvidpudrede grene af.

Skurv er ligesom meldug en svamp, bedste bekæmpelse er at have godt med luft i træerne. Skal der plantes nye æbletræer så vælg sorter som kun er lidt modtagelige for skurv.

MILJØET

er en følsom størrelse

Bæredygtighed handler om, at vi fremover bliver nødt til at tage meget mere hensyn til naturen og lære at forstå og respektere at naturens grundstof, DNA om man vil, i realiteten udgøres af de mange fødekæder, som betinger livet på jorden.

1. Engblandinger er smukke og tiltrækker insekter.
2. Purpursolhat *Echinacea* er en dejlig stau.
3. Solbrud *Helenium* fås i mange farver og er god i staubedet.
4. Skt. Hansurt *Sedum telephium* er en af staubedets sent blomstrende planter.

Vi mennesker er en del af fødekæden, ja endog det sidste led i den. Nu er kæden ved at hoppe af. Hvad kan vi gøre ved det?

Økosystemer

Naturen kan bedst beskrives som et samspil mellem talrige økosystemer. Økosystemer er følsomme størrelser, akkurat robuste nok til at opretholde sit eget liv, forudsat at de lades i fred. Trives de godt vil de ovenikøbet kunne producere et overskud, som vi alle sammen kan nyde godt af, forudsat at ingen driver rovdrift på dem. Sådanne systemer tåler, ligesom en cykelkæde, ikke at leddene nedslides eller helt mangler, hvis målet er at bringe os op ad bakken. Det giver os alle en kæmpe udfordring at vedligeholde kæden og holde den smurt. På naturens sprog hedder smøreløse biodiversitet.

Insekthoteller

For insekthoteller som så mange påpeger vigtigheden af nu om dage, er det vigtigt at forstå, at biodiversitet, hvilket i denne sammenhæng vil sige forskellige insekter og mange af dem, kun kan tilvejebringes hvis vi samtidig sikrer, at der er et eksistensgrundlag. Hvor flyver de søde små fugle i vores haver hen, hvis der ikke er insekter de kan leve af. Med andre ord, der skal være levesteder og mad nok til alle, og det er der så ikke længere tilstrækkeligt af i vores haver eller i vores omgivelser, på markerne og i de berømte danske grøftekanter.

Det er godt at der er kolonihaver i Danmark

Vi er heldige at der eksisterer så mange kolonihaver i Danmark. Her gik vi rundt og troede at haverne var forbeholdt os, og så viser det sig at kolonihaverne også er bosted for vores små venner og kan bidrage til opfyldelse af noget så betydningsfulgt som FN's verdensmål til forbedring af de globale miljøer.

Man siger at den der har evnen, også har pligten. Kolonihavefolk har i høj grad evnerne og færdighederne.

Kunne det tænkes at du kunne finde et hjørne i haven eller måske ændre på græsplænen, så der blev plads tilovers til mere blomsterrigdom og lidt mere naturpræg, bierne og insekterne vil elske det og naboerne vil beundre det, måske endog gå hen at gøre lige så.

Hvad er naturpræg - et nyt begreb er dukket op - Vild med vilje

Vild med vilje kan med lidt ond vilje misforstås og bruges af nogen til at lade ukrudtet gro og undlade at passe haven. Det er naturligvis hverken meningen eller hensigten. Ved at indføre begrebet naturpræg forsøger man med vilje at finde alternativer til de traditionelle haveformer som tidligere blev bedømt ud fra idealer som *Ordnung must sein*.

Hemmeligheden bag de nye kreative dyrkningsformer udspringer af ideen om, at man måske kan slå 2 fluer med et smæk (hov det må man jo ikke længere). Tænk på og husk at alternative dyrkningsmåder kun kan vinde anerkendelse og være velansete i kolonihavesammenhæng, hvis de er pæne og velpassede. Det vil være fantastisk, hvis din have fremover bidrager til at fremme Kolonihaveforbundets kommende bestræbelser på at opnå anerkendelse for sin fremsynede miljøprofil.

Af Ole Stattau / formand, konsulentudvalget

HAVEBLADETS ABC

Som havedyrker udsættes du jævnligt for en række fagudtryk. Nogle af dem er ligetil at forstå mens andre måske kan kræve lidt forklaring. Prøv selv at se om du er helt fortrolig med dem.

SAFT

Plantevæske i celler og cellevæv.

SAFTTRÆKKERE

Skud, der bevares, så de kan "trække" saften op i en bestemt del af en plante eller forbi andre frugter.

SART

Om planter, der er sårbare overfor nattefrost.

SNORPLANTE

En formet plante, der består af en hovedstamme, beklædt med korte skud, frembragt ved streng beskæring.

SNORTRÆ, ENARMET

Træform frembragt ved streng beskæring, med én hovedstamme med korte sideskud.

SNORTRÆ, TOARMET

Et snortræ med parallelle hovedarme.

SNORTRÆ, FIRARMET

Et træ med fire parallelle, oprette hovedarme.

SNORTRÆ, FLERARMET

Som regel et formet frugttræ med tre eller flere lodrette stammer.

1.

2.

3.

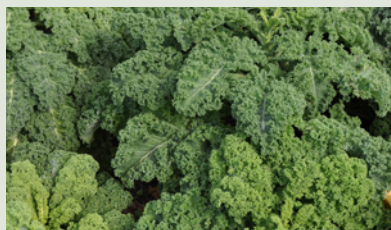

4.

Af Jann Poulsen / havetegner

Fra haven TIL BORDET

Af Anette Gubi Frederiksen / konsulent i Østjylland kreds

Grønkålssalat med mandler og pære

Til 1 person

Ingredienser:

200 g rå grønkål
75 g mandler
1 pære (ca. 100 g)
½ appelsin
1 tsk flydende honning
½ spsk. hvidvinseddike

Fremgangsmåde

- Skyl grønkålen og hak det sammen med mandler i en foodprocessor til det er tilpas hakket uden at være for fint.
- Pres den halve appelsin og bland saften med honning og eddike.
- Skær pæren med skræl i fine stykker og vend dem i appelsindressing.
- Bland det i den hakkede grønkål/mandelblanding og server.

Honningkogte rødbeder

Til 1 person

Ingredienser:

1 dl balsamico
1 dl vand
1 spsk. honning
½ tsk. tørrede anisfrø
2 rødbeder i strimler

Fremgangsmåde

- Kog balsamico og vand op med honning og anisfrø.
- Tilsæt de strimlede rødbeder og kog dem i lagen i 8 – 10 min.

Serveres kold som tilbehør til pålægs – eller kødretter.

Persillepesto

Til 1 person

Ingredienser:

250 g persille, glatbladet
100 g parmesan, fintrevet
400 g pinjekerner, ristede eller solsikkekerner/
græskarkerner
25 g citronsaft
10 g salt
8 fed hvidløg
175 g rapsolie

Fremgangsmåde

- Det hele kommes i en blender og blendes til det bliver en ensartet masse.
- Hældes på glas med låg.
- Stilles i køleskab.
- Man kan evt. hælde lidt olie over, det forlænger holdbarheden.

Vinteren er tiden hvor mange af havens grøntsager kommer til deres ret. Her giver Anette Gubi Frederiksen forslag til anvendelse.

Pasta med gulerodspesto

Til 4 personer

Ingredienser:

400 g pasta, grove penne
60 g olivenolie
60 g løg, rå
4 g hvidløg
80 g pinjekerner
200 g gulerødder,
+ koriander, persille, salt, pebermix
60 g revet parmesan
16 g citronsaft, friskpresset + skal hvis citroner er økologiske

Fremgangsmåde

- Pasta koges og skylles i koldt vand.
- Løg og hvidløg svitses i halvdelen af olien, pinjekerner tilsættes og svitses med.
- Tilsæt de hakkede gulerødder og svits med 2-3 min. mere.
- Kom gulerødsblandingen i en foodprocessor.
- Tilsæt hakket frisk koriander, persille, salt og pebermix, resten af olien, 2/3 af osten og citronsaft, blend det sammen.
- Vendes i pastaen.
- Ved anretning drys med resten af osten og pynt med koriander.

God fornøjelse

ASTRIDS *Have*

SKURETS STORE DAG

Af Tina Baungaard Nielsen

Alting er lidt mere trangt og man overraskes hver aften over, hvor tidligt det bliver mørkt, men der er en særlig frihed ved at være herude som gør, at vi ikke har fået taget os sammen til at flytte hjem endnu.

Aktiviteter i legehuset

Aksel kan sidde med sin guitar og spille på værelset, selvom det er sent, uden at jeg skal være bekymret for, om overboen kan høre det. Selv de elektriske trommer, som vi fik installeret i legehuset, kan han spille på, uden det generer nogen. Til dem, der måtte tænke at hele ideen med elektriske trommer er, at de ikke larmer, må jeg bare svare, at det kommer an på kvaliteten. Når Aksel rigtig giver den gas, på dem han købte brugt i vinter, lyder det, som om han banker løs på tomme malerbøtter, og det kan man godt blive træt af at høre på.

Han er heldigvis ved at spare sammen til et nyt sæt trommer i en bedre kvalitet til brug i lejligheden, så malerbøtterne lader vi overvintre i koloen.

Aktiviteter i det fri

Vi har brugt den sidste halvdel af september på at beskære træer. Det er alt for længe siden, vi sidst gjorde det, og det bliver særlig tydeligt sidst på sommeren, hvor bagterrassen henligger i skygge til langt op ad dagen. Lyset var nærmest blændende, da vi fik skåret de to træer over udebadet ned. Naboen roste os også for vores foretagsomhed, da de åbnede køkkendøren og blev mødt af solen.

Det her burde vi have gjort for længe siden, fremover beskærer vi træerne oftere, sagde vi til hinanden og mente det. Jeg kan ikke huske, om vi var ude i samme klarsyn, da vi beskær dem sidst, men den slags skal man ikke hænge sig i. Her i familien ser vi fremad!

Aktiviteter i køkkenet

Det er ved at være flere år siden, vi har lavet æblegele af de små frugter på Paradisæbletræet, men i år, hvor træet skulle beskæres og i øvrigt bar virkelig mange æbler, skulle det være. Astrid stod for indsamling og kogning. Det endte med

Flytter vi aldrig hjem?
Det spørgsmål har både Astrid og Aksel stillet flere gange, efterhånden som vi nærmede os oktober, men den ene uge har taget den anden og i skrivende stund, er vi stadig i kolonihaven.

en kæmpe gryde, der blev kogt ned til et enkelt glas æblegele! Astrid var meget overrasket over, hvor lidt der kom ud af al hendes arbejde, og jeg blev mindet om, hvorfor det var så længe siden, jeg sidst havde lavet det. Men godt smager det jo, og nu har vi æbler til to små glas mere i fryseren. Et andet træ, der skal beskæres, er det gamle blommetræ. I flere sæsoner har der været så mange småkryb i blommerne, at vi slet ikke har gidet spise dem, men vi syntes træet skulle have en chance, for de smager virkelig dejligt, hvis man ser bort fra ormene. I år havde de små kryb åbenbart nok at se til ovre i æbletræet, for blommerne var overvejende fine og mængden enorm. Det gav flere glas blommekompot og nogle poser til fryseren. Alt det, der er gået galt i urtehaven er til overflod lykkedes med bær og frugt, dog undtaget æblerne, som har været helt uden for kategori i år, men jeg synes faktisk, vi kan være tilfredse med sommerens udbytte.

Tak for i år

I løbet af næste weekend flytter vi hjem, men først skal vi lige gøre hus og have vinterklar. Ambitionen er at gentage succesen fra sidste år, hvor vi ikke bare kastede det hele ind i huset og skred, nu må vi se. Det er altid lidt vemodigt at lukke ned for sæsonen, men vinteren kan nu heldigvis også noget. Skarpt forude venter både halloween og julen. Vi ses til foråret.

Muldjorden

– plantedyrkerens bedste ven

Af Henrik Ward Poulsen / konsulent i Hovedstaden vest

Når vi skal så frø i urtebedet, udplante blomster i krukker, eller stauder og buske i prydbedet, går vi efter den bedste kvalitet.

Mange gange giver vi jorden ekstra gode sager som sphagnum, grus, kalk, gødning m.m.

Trods alle disse gode tiltag er succesen ikke altid givet. Og hvorfor nu ikke det? Svaret findes oftest i jorden.

Jordens bestanddele

Når man analyserer jord, finder man en blanding af mineralske og organiske dele. De mineralske dele består af forskellige bjergarter, der er forvitret* gennem mange år. Efter størrelsen på de forskellige dele kalder vi dem for: sten, grus, grovsand, finsand, silt og ler.

De største dele er sten, der er over 20 mm store, og de mindste er ler der er mindre end 0,002 mm små. Det lyder egentligt ikke af den store forskel på størrelserne, men lige et billede: Står man med en stor lerpartikel på 0,002 mm og lige puster den op til en glaskugle på 1 cm, vil den mindste

sten på 20 mm i samme skala være en kugle på 100 m i diameter. Det svarer ca. til længden af en foldbane (102 m) og højden på Aarhus Domkirke (96 m).

De organiske bestanddele består af døde plantedele, dyr, ekskrementer m.v. De organiske dele er neddelt på meget forskelligt niveau. Den del vi er mest interesseret i, i denne sammenhæng, er humus. I have dyrkning er indholdet af humus meget vigtig. Humussen giver gødning til planterne, sikrer god jordstruktur, medvirker til bortdræning af overskudsvand og adgang af ilt til jordens dyr og planterødder.

De mineralske bestanddele

■ Sten	< 20 mm	} Skeletjord – luftskifte, dræn, stabilitet
■ Grus	2-20 mm	
■ Grovsand	0,2-2 mm	
■ Finsand	0,02-0,2 mm	} Finjord – holde på vand og gødning, fylde ud
■ Silt	0,002-0,02 mm	
■ Ler	< 0,002 mm	

Økologisk Champignonmuld til din have leveret i BIGBAG indeholdende 1 m³ - prisen er inkl. fragt

Jo flere bigbags du bestiller til samme leveringsdato, jo billigere bliver prisen - bestil sammen med naboen

Champignonmuld.dk

*Forvitring = sker ved frost, slibning og knusning af klipper og bjerge. Smeltevand og regnvand bevæger sig i klipper og sten i små sprækker. Når vandet efterfølgende fryser til is udvides vandet og klipperne brækker af. Klippedelene neddeles yderligere ved at skurre mod hinanden, derved slibes og knuses de til yderligere mindre klippestykker og sten.

LUNDELY – DET BEDSTE STED VI KAN VÆRE

Af Preben Sørensen / formand, Sønderjylland kreds

Arne Lundemann
fortæller om sit liv i
kolonihaven i Nyborg.

Deltagerne i Kolonihaveforbundets kongres i 2018 vil med glæde huske et musikalsk show med entertaineren og sangeren Arne Lundemann, der sammen med sin søn gjorde stor lykke i forsamlingen.

Arne Lundemann, der snart fylder 75 år, er også en glad kolonist, der gerne fortæller om sit liv dér sammen med sin hustru, Gitte, der også har været aktiv kunstner bl.a. som danser:

"Jeg overtog vores kolonihavehus for 25 år siden, og det fik naturligvis navnet Lundely. Det er en del af haveforeningen Grejsdalen og er smukt placeret bag sygehuset tæt ved voldene.

Det er det bedste sted vi kan være, og vi nyder vores have med blomster og træer og også krydderurter, så vi kan lave mad af egen avl! I vores havehus på knap 40 kvm. og en grund på ca. 400 kvm. er der ikke indlagt elektricitet, så vi hygger os med stearinlys, men med gaskomfur og andre faciliteter.

Gitte og Arne Lundemann i deres smukke kolonihave i Nyborg.

Vi overnatter alle de dage i sæsonen, hvor vi har tid til det, og jeg nyder også at male naturalistisk kunst som elev i sin tid hos den lokale maler og underviser Georg Nielsen".

Arne Lundemann har ikke haft tid til at have tillidshverv i haveforeningen, der udgøres af i alt 65 haver, men han nyder at være i kolonihaven og lave mad eller sidde og slappe af uden for på familiens træterrasse.

Lang karriere

Arne Lundemann har optrådt siden han var 13 år og var således tilknyttet

Odense Teater i 40 år i en række populære roller samt bl.a. Nyborg Voldspil og Aalborg Teater.

Han har desuden været - og er stadig - en populær entertainer i foreninger landet over med bl.a. populære operettesange.

Han har altid været aktiv i Nyborgs kulturliv og var også restauratør i Danehofkroen ved Nyborg Slot i 5 år. Bygningen er siden revet ned i forbindelse med den stadigt igangværende renovering af slottet. Ægteparret Lundemann bor i Nørregade, centralt i byen, sammen med deres datter og svigersøn.

"Jeg har døjet med forskellige sygdomme i årenes løb, men jeg er positiv af natur - er ved frisk mod og tager det som det kommer", slutter Arne Lundemann.

Kendte i kolonihaven

Interessen for landets kolonihaver er fortsat meget stor - også blandt kulturarbejdere og andre kendte personer. De er glade for deres haver og er ofte blevet inspireret heraf som det fremgår af dette interview med Arne Lundemann.

PÅ TUR MED KOLONIHAVE- FORBUNDETS KONSULENTER

En gang om året mødes
Kolonihaveforbundets konsulenter med
forbundsformand og medlemmer af
konsulentudvalget til gensidig orientering
og erfaringsudveksling.

Turen arrangeres på skift mellem kredsens havekonsulenter så man kommer rundt i landet. Nogle år går turen til udlandet hvor der beses kolonihaver som de ser ud i det pågældende land. Turen i år var arrangeret af havekonsulenten for Aarhus og Sydøstjylland kredse,

Carsten Juul, der vil være læsere af Havebladet bekendt da han bl.a. fortæller om sine oplevelser i kolonihaverne i serien I forbifarten her i Havebladet.

Årets temaer

I år havde besøgene i kolonihaverne et par temaer: Er kolonihaver ved at nærme sig sommerhus- og villahaver? samt Vild med vilje. Begge temaer er aktuelle. I takt med den stigende velstand er kolonihaver ikke mere et nødvendigt økonomisk tilskud til den daglige husholdning. Til gengæld har kolonihaverne, i takt med tidens øgede stress og jag, for mange mennesker skiftet til at være af afgørende betydning for det psykiske og fysiske helbred. Også i den aktuelle klimasituation har kolonihaverne stor betydning, da der er meget større biodiversitet i langt de fleste kolonihaver end der er i de store landskabelige parker, vi også omgiver os med.

1. Vild med vilje, bunddække, HF Risskov
2. Kaffebord, miljø, HF Risskov
3. Miljø, havedam, HF Søholm
4. Konsulenterne på besøg i HF Risskov

Af Grethe Bjerregaard / redaktør

HVIS EN AF JER GÅR BORT (OG I LEJER HAVEN)

Af David Vizel / jurist, Kolonihaveforbundet

Hvis I har kolonihave i en forening, der lejer jorden, har I indgået en lejekontrakt, da I overtog haven. Lejekontrakten er en kontrakt mellem haveforeningen og jer, som medlemmer. Den regulerer jeres lejeforhold med foreningen.

Hvis I har en kolonihave med hus, underskrev I også en købsaftale, da I overtog kolonihaven. Hvor lejekontrakten koncentrerer sig om haven og forholdet i haveforeningen, er købsaftalen et dokument, der fortæller, hvem der sælger huset og hvem der køber/bliver ejer af huset.

Der er derfor forskel på de regler, der er knyttet til at leje haven og at eje huset. I denne artikel kigger vi nærmere på, hvordan man står som medlejer (af haven), hvis lejer går bort.

Med-lejer fortsætter lejemålet

Hvis der er to lejere på lejekontrakten og den ene dør, har den anden lejer ret til at fortsætte lejemålet – også selvom denne lejer ikke er arving. Det er irrelevant for haveforeningen, hvordan arvingerne til kolonihavehuset håndterer boet efter afdøde og dermed ejerskabet til huset (jf. købsaftalen). Hvis den længstlevende lejer fortsætter lejemålet, skal afdøde blot slettes af lejekontrakten. Der er ikke krav om vurdering i denne situation.

Hvis der ikke er to lejere på kontrakten

Vi oplever af og til par, hvor kun den ene står som lejer på lejekontrakten.

Hvis der ikke er to lejere på lejekontrakten, og lejer dør, har en evt. partner¹ eller ægtefælle ret til at overtage lejekontrakten. En myndig slægtning i op- og nedstigende linje² har også ret til at overtage lejekontrakten.

Når en slægtning i lige linje overtager lejemålet, skal haven og huset vurderes i overensstemmelse med vores vurderingsregler. Dette gælder også, selvom Skifteretten evt. vurderer huset. De to vurderinger sker med forskellige formål, og derfor kan de ikke sammenlignes.

Hvis haveforeningens lejeaftale med jordejer er indgået efter 1. juli 2014, skal haveforeningen være opmærksom på, at jordejer (via aftalen) muligvis ikke giver mulighed for overdragelse til de slægtninge, vi har nævnt ovenfor. Og er det tilfældet, er det jordejers aftale med haveforeningen, der vejer tungest – også selvom lejeaftalen eller foreningens vedtægter siger andet.

Hvis der ikke er venteliste i haveforeningen

Hvis der ikke er ventelistepligt i haveforeningen, er der ingen regler, der forhindrer jer i at overdrage til fx en ven/veninde eller slægtning i sidelinjen (søskende, nevøer eller lignende).

Bestyrelsen skal dog altid være involveret i overdragelsen

STORT UDVALG!

I BRUGTE:

stalddøre med termoruder
terrassedøre
dobbelte terrassedøre
yderdøre
indvendige døre
termovinduer
glaspartier
energitermoruder
nye og brugte
radiatorer

Vi foretager også reparationer, montering af døre, vinduer, terrasser og udestuer. Endvidere udfører vi havearbejde, træfældning og flisearbejde m.m.

Herluf Christensen

Herstedøstergade 25
2620 Albertslund

Tlf. 2442 3860

hcgennybyg@mail.dk

**Åbent alle dage efter aftale
– også weekend og aften**

¹ En person som har levet i ægteskabslignende forhold i mindst 2 år for tidspunktet for dødsfaldet.

² Børn, forældre, bedsteforældre, børnebørn og oldebørn. Børn af en afdød ægtefælle, som ikke står på lejekontrakten, er også omfattet, hvis børnene har afgivet en erklæring, hvor de accepterer uskiftet bo med den længstlevende ægtefælle, der har lejemålet.

ESBJERGS POPULÆRE "GAMLE DAME" FRA 1931 RUNDER ET SKARPT HJØRNE

I haveforeningen Nørrevænge har havelodderne både lagt jord til kartoffeldyrkning i en rationeringstid, fællessang i 1960'erne og en ny start for afskedigede typografer i en halvfemsernes brydningstid.

"Min have er mit fristed, hvor jeg kan trække vejret frit og samtidig få snakket lidt med andre og få gode input."

Birgitte Lund Hansen, havelejer i Haveforeningen Nørrevænge i Esbjerg

Haveforeningen Nørrevænge i Esbjerg kunne fejre intet mindre end foreningens 90-års jubilæum lørdag 4. september 2021.

52 af foreningens medlemmer, fra et barn på fem år og helt op til raske pensionister i 80'erne, kom for at hygge sig i fælleshuset med hinandens selskab.

"Jeg kan godt blive lidt højtidelig ved tanken om, at foreningen har bestået så længe, og at den i sig selv og sin udvikling fortæller et stykke danmarkshistorie", siger foreningens formand, Remo Schneider.

Leje på 15 kroner om året

I en kontrakt fra 1916 for have nummer 11, indgået med en Niels Kronborg Thomsen fra Nørregade 49 i Esbjerg, fremgår det, at lejen er fastsat til 7,79 kroner for det første år og herefter 15,57 kroner om året herefter.

I 1931 var der udlejet 42 haver, og en gruppe lejere besluttede at oprette en haveforening. Det skete 14. december 1931 med en stiftende generalforsamling for den nye forening med navnet Nørrevænge. Og med både en højskolelærer, en smed og en skoledirektør i bestyrelsen.

Man skulle være hæderlig og helst have en indtægt, men ellers var der plads til alle, lød ånden, og snart strømmede det ind med alverdens forskellige lejere med en mangfoldighed af baggrunde, både arbejdsmæssigt og kulturelt. Præcis som det sker i dag.

"Noget af det smukke her i Nørrevænge – og i andre kolonihaveforeninger – er jo det her fællesskab mellem mennesker, som kommer med vidt forskellige jobs og andre baggrunde, men som finder hinanden herude. Selv måden at dyrke sin kolonihave på er forskellig", siger Remo Schneider.

Her er plads til en formand fra Schweiz

Han nævner også sig selv, der som opvokset i Schweiz nu er formand i foreningen.

- "Det, at jeg som tilflytter til Danmark og endda uden dansk statsborgerskab, stadig kan blive inviteret varmt ind i fællesskabet og endda valgt som formand", det siger noget om foreningens store rummelighed og åbenhed, tilføjer han.

Da foreningen i 1991 kunne fejre 60-års jubilæum, satte Leo S. Andreassen i en jubilæumsudgivelse ord på, hvordan titlen som kolonihavelejer havde givet ham den helt rigtige håndsrækning i en svær tid. Som så mange andre typografer på dagbladet Vestkysten var han blevet overflødig, da avisen fusionerede med Jydske Tidende i Kolding:

"Jeg fandt da en have i Nørrevænge og købte den. Det var heldigt, idet jeg senere kom på efterløn, og tiden skulle jo fyldes ud med lidt friluftsliv i den fritid, der nu blev mig tildelt. (...) Og naboskabet med de tilstødende haver er noget af det bedste, alle er villige til at hjælpe hinanden med gode råd eller en håndsrækning. Derude i haven er der et naboskab, som man ikke ser andre steder. Der udveksles planter, diskuteres om de forskellige sorter af frugter, blomster osv. ja avl i det hele taget" skrev han i jubilæumsbladet.

Håbet om fremtiden

Nu siger kalenderen 2021, og meget har ændret sig. Hvor Nørrevænge ved sin fødsel i 1931 lå et godt stykke uden for byen, er den i dag helt tæt på centrum, men har mirakuløst overlevet, mens mange andre tidligere kolonihaver i Esbjerg er blevet nedlagt af kommunen, fordi jorden skulle bruges til andre formål.

Mai Møller Christensen

ODENSE 75-ÅRS JUBILÆUM I H/F HEDVIGSLUND

Den 21. august 2021 afholdt Hedvigslund Haveforening fest i anledning af foreningens 75-års jubilæum.

Der blev serveret en let anretning i dagens anledning i foreningshuset.

Bestyrelsen

AARHUS H/F SKOVLUNDEN AFSKEDSECEPTION

H/F Skovlunden har holdt afskedsreception for formanden gennem 32 år, Frank Karlsen

Annemarie Langkilde Vammen, formand

Efter næsten 33 år som formand holdt vi i august en afskedsreception for Frank Karlsen. Tak for dit store arbejde for H/F skovlunden, Aarhus.

BALLERUP 50-ÅRS JUBILÆUM I H/F SOMMERBYEN BRØNDGÅRDEN

Lørdag d. 7. august 2021 holdt Sommerbyen Brøndgården reception i anledning af foreningens 50-års jubilæum. Efter diverse taler af foreningens formand, Ib Storm Pedersen, borgmester Jesper Würtzen og forbundsformand Preben Jacobsen var der opvisning fra linedansere før festmiddagen for medlemmerne kunne indtages i teltet.

Ib Storm Pedersen, formand

SET OG HØRT NEKROLOGER

JENS KRUMHOLT

Det var med stor sorg vi modtog meddelelsen om at Jens Krumholt, efter længere tids sygdom, er afdøet ved døden den 16. september i år.

Jens var tidligere kredsformand for den tidligere Kreds 2. og sad i hovedbestyrelsen. Jens var i mange år sekretær i sin egen forening Sommerbyen Ejby.

Vore tanker går til Jens' familie.

**Preben Jacobsen
Forbundsformand**

HEINRICH NIELSEN

Det var med stor sorg vi modtog meddelelsen om at vores æresmedlem, Heinrich Madsen, er afdøet ved døden den 30. august i år. Heinrich var tidligere kredsformand i Holstebro, han sad i hovedbestyrelsen fra 1994 til 2008.

Vores tanker går til hans kone Doris og deres børn.

**Preben Jacobsen
Forbundsformand**

HER FINDER DU OS

Kolonihaveforbundet

Smedeholm 13 C, 2. th, 2730 Herlev, tlf. 38288750 kl. 10-12.
Foreningsservice, økonomi/forsikring: tryk 4. Øvrige: tryk 9.
Juridisk rådgivning: tryk 1, mandag-onsdag 10.00-12.00,
torsdag 18.00-20.00. Forbundsformand: Preben Jacobsen
Direktør: Ditte Jensen

Kolonihaveforbundets kredse

Kredsens opgaver er at implementere politiske beslutninger, at løse konflikter mellem haveforening og medlem, byggesager, vurderinger, ankesager (vurderinger), havepræmiering, at viderebringe problemstillinger som skal løses på landsplan til hovedbestyrelsen.

Kredsens havekonsulenter tager sig af de årlige havepræmieringsvurderinger og arrangerer havevandring, kurser i fx beskæring og andre gøremål i haven og rådgiver i det hele taget om alt, der vedrører det grønne. Opgaver udover havepræmieringsvurderinger betales af rekvirenten efter timeløn.

KREDS 1 · Hovedstaden syd

(København, Frederiksberg, Dragør, Tårnby), mail: kolonihave-kreds1@mail.dk, tlf.: 30310043, 30310794, 30315590 kl. 17-19 om onsdagen.
Sidste onsdag i måneden lukket.
Kredsformand: Amy Lauridsen
Kredsens havekonsulent: John Norrie, mail: john@norrie.dk, tlf.: 40882036

KREDS 2 · Hovedstaden vest

(Albertslund, Ballerup, Glostrup, Høje Tåstrup), mail: bestyrelsen@kredshv.dk, kun pr. mail.
Kredsformand: Kirsten Holm
Kredsens havekonsulent: Henrik Ward Poulsen, mail: henrik@warders.dk, tlf.: 22912468

KREDS 3 · Hovedstaden sydvest

(Brøndby, Hvidovre, Ishøj, Rødovre, Vallensbæk, Greve, Solrød), mail: hovedstaden.sydvest.kreds@gmail.dk
Kredsformand: Sarah Just Larsen
Kredsens havekonsulent: Ole Statta, mail: olestatta@gmail.com, tlf.: 50331144

KREDS 4 · Hovedstaden midt

(Gadsaxe, Herlev), mail: bestyrelsen@khf-kreds4.dk, tlf.: 27209470 kl. 18.30-19.30 hver anden torsdag i ulige uger.
Kredsformand: Tom Atkins
Kredsens havekonsulent: Grethe Bjerregaard, mail: info@grobu.dk, tlf.: 20166391

KREDS 5 · Nordøstsjælland

(Rudersdal, Gentofte, Hørsholm, Lyngby-Tårnby, Allerød, Furesø), mail: post@nok-kolonihave.dk, tlf.: 31105810
Kredsformand: Karsten Kehlet
Kredsens havekonsulent: Grethe Bjerregaard, mail: info@grobu.dk, tlf.: 20166391

KREDS 6 · Nordsjælland

(Fredensborg, Frederikssund, Halsnæs, Gribskov, Helsingør, Hillerød, Egedal), mail: formandkreds6@gmail.com
Kredsformand: Dorthe Brorly
Kredsens havekonsulent: John Norrie, mail: john@norrie.dk, tlf.: 40882036

KREDS 7 · Midtsjælland

(Roskilde), mail: selina.keiniche@gmail.com, Kredsformand: Selina Keiniche Ullergaard

KREDS 8 · Nordvestsjælland

(Holbæk, Kalundborg, Odsherred), mail: heanconsulting@gmail.com, tlf.: 28269171
Kredsformand: Henning Andersen
Kredsens havekonsulent: Vakant.

KREDS 9 · Vestsjælland

(Slagelse, Sorø), mail: Svend0841@gmail.com, tlf.: 23378309
Kredsformand: Svend Pedersen
Kredsens havekonsulent: Tage Kansager, mail: tage@kansager.dk, tlf.: 23748981

KREDS 10 · Midt- og Østsjælland

(Ringsted, Køge, Lejre, Faxe, Stevn, Lolland, Vordingborg, Næstved), mail: wintherhaslev@gmail.com, tlf.: 42339516, man-fredag 10-13, samt torsdag 18-19.
Kredsformand: Nikolaj Winther
Kredsens havekonsulent: Tage Kansager, mail: tage@kansager.dk, tlf.: 23748981

KREDS 12 · Odense

(Odense, Middelfart, Assens, Nordfyn, Kerteminde), mail: Ohs1893@gmail.com, tlf.: 20181893
Kredsformand: Jørgen Erik Jørgensen
Kredsens havekonsulent: Jeremy Dean, mail: j-dean@live.dk, tlf.: 23237188

KREDS 13 · Sydøstfyn

(Nyborg, Svendborg, Faaborg-Midtfyn, Langeland, Ærø), mail: Solvejgnielson@yahoo.dk, tlf.: 28502291 mandag og onsdag kl. 16-18.
Kredsformand: Solvejg Nielsen
Kredsens havekonsulent: Jeremy Dean, mail: j-dean@live.dk, tlf.: 23237188

KREDS 14 · Sønderjylland

(Sønderborg, Haderslev, Aabenraa, Tønder), mail: prebensorensen@bbsyd.dk, tlf.: 33918510
Kredsformand: Preben Sørensen
Kredsens havekonsulent: Ole Aaby Daugaard, mail: oadaugaard@gmail.com, tlf.: 23398659

KREDS 15 · Sydvestjylland

(Esbjerg, Varde, Vejen, Kolding, Fanø), mail: sydvestjyllandskreds@gmail.com, tlf.: 26716600 kl. 18-19 den 1. onsdag i måneden eller efter aftale.
Kredsformand: Jens Kurt Sørensen
Kredsens havekonsulent: Mogens Lorensen, mail: mmlorensen@mail.dk, tlf.: 22366887

KREDS 16 · Sydøstjylland

(Vejle, Horsens, Skanderborg, Odder, Billund, Samsø, Hedensted, Fredericia), mail: annikyed@gmail.com, tlf.: 61665544 kl. 17-19 mandag – torsdag.
Kredsformand: Anni Kyed
Kredsens havekonsulent: Carsten Juul, juuljuul52@gmail.com, tlf.: 21462236

KREDS 17 · Vestjylland

(Herning, Holstebro, Ikast-Brandø, Ringkøbing-Skjern, Lemvig, Struer), mail: mail@vestjyllandkreds.dk, tlf.: 27571020
Kredsformand: Solveig Andersen
Kredsens havekonsulent: Erling Mikkelsen, mail: esmikkelsen51@gmail.com, tlf.: 97143939

KREDS 18 · Østjylland

(Randers, Norddjurs, Favrskov, Mariagerfjord, Syddjurs), mail: Koloniranders@mail.dk
Kredsformand: Per Sørensen
Kredsens havekonsulenter: Henning Nygaard, mail: havekonsulenten@gmail.com, tlf.: 22810570, Anette Gubi Frederiksen, mail: gubifred@gmail.com, tlf.: 26817565

KREDS 19 · Aarhus

mail: kredsenaarhus@gmail.com, tlf. 25758380 tirsdage kl. 17-19.30
Kredsformand: Teddy Steen Juhl
Kredskonsulent: Carsten Juul, mail: juuljuul52@gmail.com, tlf.: 21462236

KREDS 20 · Midtjylland

(Viborg, Silkeborg, Skive, Morsø, Vesthimmerland, Thisted), mail: midtjyllandskreds@gmail.com, tlf. 60787261 mandage kl. 15-18
Kredsformand: Kirsten Secher
Kredskonsulenter: Mads Ransborg, mail: egebjergplanteskole@pc.dk, tlf.: 974464644, Kim Jensen, mail: kim@navntoft-anlaeg.dk, tlf.: 86642337

KREDS 21 · Vendsyssel

(Frederikshavn, Hjørring, Jammerbugt, Læsø, Brønderslev), mail: sorenfrandsen@live.dk, tlf.: 20889808
Kredsformand: Søren Frandsen
Kredskonsulent: Just Jensen, mail: jujn@frederikshavn.dk, tlf.: 29486000

KREDS 22 · Nordjysk

(Aalborg, Rebild), mail: Nordjyskkreds@gmail.com, tlf.: 28552127 udenfor kontortiden, der er kl. 17-19 den 1. torsdag i måneden undtagen juli og december.
Kredsformand: Inger Kløjgaard
Kredskonsulent: Søren Bøgeskov, mail: sorenbogeskov@gmail.com, tlf.: 29801466

KOLONIHAVEFORBUNDET INSPIRERER HØJSKOLE TIL KURSUS OM BIODIVERSITET

Af Jesper Vinther / forstander, SeniorHøjskolen

Kolonihaveforbundet mødtes med SeniorHøjskolen i Nr. Nisum, og er kommet med ideer til et højskolekursus, der skal handle om, hvordan man kan skabe mere biodiversitet i sin have.

I foråret, mens Danmark stadig var nedlukket, blev der afholdt et par inspirationsmøder over nettet, hvor Kolonihaveforbundet og SeniorHøjskolen talte løst sammen om muligheden for, at højskolen kunne lave et ugekursus, der har fokus på, hvordan man kan få en have med en grønnere profil, og hvor man er vild med vilje.

Højskolelærer og naturvejleder Julietta P. Jensen har været med til at planlægge kurset. Hun har et særligt fokus, når hun laver kurser, der handler om at øge biodiversiteten:

"Vi skal lave et kursus, der henvender sig til dig, der er glad for natur, og drømmer om en have fyldt med liv og magiske naturoplevelser. Det er vigtigt, at kurset er spækket med et blik for at give håb og handlekraft til deltagerne. Vi kan alle sammen hjælpe til at øge biodiversiteten. Vi kan alle sammen gøre noget", mener højskolelæreren.

Det er ønsket at give haveejere inspiration til at invitere naturen indenfor i haven, og der er mange måder at gøre det på.

"Gør livet lidt lettere, giv naturen lidt mere plads og få de mest forunderlige og forrygende naturoplevelser på nærmeste hold", lover Julietta P. Jensen, der selv har en stor have, hvor der hele tiden skabes et lidt større rum for den vilde natur.

Kurset har fået titlen Vild, vildere med natur i have, hæk og hegn – havedrømme. Her vil man både møde højskolens lærere og repræsentanter fra Kolonihaveforbundet, der vil dele ud af deres viden, tips og tricks. Der vil også være ekskursioner til Klosterheden Plantage, hvor man vil gå i bævernes

fodspor, og der vil være en temadag om de store strandinger med besøg på Strandingsmuseet.

Kurset afvikles fra den 2. februar til den 8. februar 2022 på SeniorHøjskolen, Nr. Nisum. Der kan læses mere om kurset og højskolen på www.seniorhoejskolen.dk

FRITIDSHUSE

Skal du have bygget nyt kolonihavehus eller fritidshus, eller skal du have renoveret det hus du allerede har, så kontakt os.

Kongelundshusene®
er høj kvalitet til
ATTRAKTIVE PRISER

KONGELUNDSHUSENE APS

Toftedgårdsvej 9 · 4622 Havdrup

T: 40 15 70 09 · mail@kongelundshusene.dk

WWW.KONGELUNDSHUSENE.DK

Godt for miljøet, indeklimaet og pengepungen

GRØN ENERGI TIL DIN KOLONIHAVE

Med en varmepumpe fra **Hisense** kan du nemt, **billigt** og **energieffektivt** regulere temperaturen i dit kolonihavehus eller sommerhus.

Varmepumpen cirkulerer samtidigt luften i rummet, så du får et **friskt** og **tørt indeklima** året rundt.

Få **høj kvalitet til lav pris**. Vi har fjernet mellemmanden og leverer din varmepumpe direkte fra en af **verdens største producenter**. Så du altid får den bedste pris.

Kontakt Energiland i dag og hør nærmere. Vi sidder klar til at hjælpe!

Scan mig!
... Og læs mere om
din nye varmepumpe

**EKSKLUSIVT
EM-TILBUD!**

**LUFT/LUFT
VARMEPUMPE**

7.495,-

**Normalpris
9.995,-**

A++

A+

**Inklusiv
montering
og installation**

Gælder så længe
lager haves

Prisen er inklusiv standardmontering og -installation:

- 3 meter rør mellem inde- og udedel.
- 2 meter kabelpakke.

Krav til elinstallation:

- Sikkerhedsafbryder skal være monteret inden installation.
- El-installation skal være med jord.
- Evt. elarbejde er ikke inkluderet i prisen.

**Ring til Energiland
28 95 01 73**

✉ INFO@ENERGILAND.DK

☎ 28 95 01 73

WWW.ENERGILAND.DK

[ENERGILAND.DK](https://www.facebook.com/ENERGILAND.DK)